

А. ИЗГРАЖДАНЕ НА КАПАЦИТЕТ НА ОПЕРАТОРИТЕ

A1. Теоретична и методическа рамка

1.1. Насилие, основано на пола

Международна рамка и рамка на ЕС: концепции и дефиниции

Борбата срещу насилието, основано на пола в Европа се основава на редица законодателни усилия, предприети на международно равнище през годините. Като се започне от Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените (CEDAW) от 1979 г., която въпреки, че не споменава изрично насилието срещу жените, в общите си препоръки и по-конкретно в специфичните Препоръки 12 и 19 пояснява, че Конвенцията включва насилие срещу жени и отправя подробни препоръки в тази насока към държавите-членки.

През 1993 г. бяха направени някои исторически стъпки за насърчаване и защита на човешките права на жените. По време на **Световната конференция по правата на човека** ([World Conference on Human Rights](#)) насилието срещу жени (VAW) беше признато за нарушение на правата на човека и приетите документи **Виенска декларация и Програмата за действие** ([Vienna Declaration and Programme of Action](#)) призовават за назначаването на Специален докладчик по въпросите на насилието срещу жените. Този факт допринесе много за приемането по-късно през 1993 г. на първата Декларация за премахване на насилието срещу жените, която на практика е първият международен инструмент, който изрично се отнася до насилието над жени и представя рамка за национални и международни действия.

По-специално Декларацията признава насилието над жени като нарушение на човешките права и в нея се изисква "универсално прилагане към жените на правата и принципите по отношение на равенството, сигурността, свободата, почтеността и достойнството на всички човешки същества". Декларацията определя насилието над жените: *"като всяко действие на насилие, основано на пола, което води или е вероятно да доведе до физическо, сексуално или психологическо увреждане или страдание на жените, включително заплахи за такива действия, принуда или своеволно лишаване от свобода, независимо дали се случват в публичния или в личния живот"*

Друга победа за правата на жените по отношение на насилието се случва през 1994 г. по време на Международната конференция за населението и развитието, когато се очертава връзката между репродуктивното здраве и насилието над жени. През 1995 г. историческата **Пекинска платформа за действие** определи конкретни действия, които правителствата трябва да предприемат, за да предотвратят и да отговорят на насилието над жени и момичета. Прекратяването на насилието срещу жени е една от областите на приоритетни действия. Пекинската Платформа за действие дава разширено определение за насилието над жени, като включва всички жени от всички етнически групи и правен статут, включително по-уязвими на насилие жени.

Съответно, насилието срещу жени обхваща, но не се ограничава до следното:

а. Физическо, сексуално и психологическо насилие в семейството, включително сексуална злоупотреба с деца в домакинството, насилие, свързано със заплащане на зестра, изнасилване по време на брака, генитално осакатяване на жени и други традиционни практики, вредни за жените, насилие с цел експлоатация;

б. Физическо, сексуално и психическо насилие, случващо се в широката общественост, включително изнасилване, сексуално насилие, сексуален тормоз и заплахи на работното място, в учебните заведения и други места, трафик на жени и насилствена проституция;

с. Физическо, сексуално и психическо насилие, извършено или толерирано от държавата, където и да се случи.

Друга крачка напред беше направена през 2011 г. с Конвенцията на Съвета на Европа за предотвратяване и борба с насилието над жени и домашното насилие. Конвенцията беше написана въз основа на разбирането, че насилието срещу жени е форма на насилие, основано на пола, което е извършено срещу жените, защото са жени. Съгласно Конвенцията на Съвета на Европа, задължение на държавите е изцяло да се справят с насилието над жени във всичките му форми и да предприемат мерки за предотвратяване му, за защита на жертвите и за преследване на извършителите. Ако това не се случи, отговорността ще носи държавата. Конвенцията не оставя никакво съмнение: не може да има истинско равенство между жените и мъжете, ако жените изпитват насилие, основано на пола, а държавните агенции и институции затварят очи.

Съответните определения, предвидени в гореспоменатата Конвенция, са следните:

"Насилието над жени" се разбира като нарушение на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените и означава всички актове на насилие, основано на пола, които водят или са в състояние да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически вреди или страдание на жените, включително заплахи за такива действия, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали се случват в обществения или частния живот;

"Насилие срещу жените основано на пола" означава насилие, насочено срещу жена, защото тя е жена или което засяга непропорционално жените“.

На последно място, Конвенцията настоява страните да предприемат мерки за овластяване и икономическа независимост на жените, жертви на насилие. Това е особено важно за страните от ЕС с равнище на безработица сред жените над средното за ЕС.

Този подход беше последван от Европейския парламент и Съвета, които определят насилието, основано на пола, както следва:

Насилие, което е насочено срещу дадено лице поради пола му, половата му идентичност или изразения пол, или което засяга непропорционално лица от определен пол, е насилие, основано на пола. То може да доведе до физическа, сексуална, емоционална или

психологическа вреда или икономическа загуба за жертвата. Насилието основано на пола е форма на дискриминация и нарушаване на основните свободи на жертвата и включва насилие сред близки хора, сексуално насилие (включително изнасилване, сексуално насилие и тормоз), трафик на хора, робство и различни форми на вредни практики, като принудителни бракове, генитално осакатяване на жени и така наречените престъпления на честта. Жените, жертви на насилие, основано на пола, и техните деца често се нуждаят от специална подкрепа и закрила, поради високия риск от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, свързани с такова насилие.

Какво е насилие основано на пола?

Термините насилие, основано на пола, и насилие срещу жените се използват многократно в литературата, в практиката и в политиката. Понятието "насилие, основано на пола", обаче, се отнася до насилие, насочено срещу дадено лице поради нейния или неговия пол и очакванията за ролята им в обществото. Насилието, основано на пола, подчертава измерението, свързано с пола на тези видове актове; както и подчертаната от ООН-Жени връзка между подчиненото положение на жените в обществото и тяхната нарастваща уязвимост от насилие. Всъщност, насилието срещу жени засяга непропорционално жените и момичетата, поради техния социален и биологичен пол.

Насилието срещу жените се корени в системата от практики и законодателства, които одобряват правата и усилията на мъжете да доминират и да упражняват контрол върху жените, като към своя собственост. Домашното насилие е най-разпространената форма на насилие срещу жените. Насилието срещу съпругите е епидемия в световен мащаб, чиито последици са катастрофални на физическо, емоционално, икономическо и социално равнище за жените, децата, семействата и обществата по целия свят.

Според Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) насилието срещу жени е широко разпространено в Европа и мащабът на насилието в партньорската връзка е тревожен. През 2014 г. Агенцията на ЕС за основните права съобщи, че 22% от жените са претърпели физическо и / или сексуално насилие от мъж. Въз основа на същия доклад, практиката показва, че жените често остават в тези взаимоотношения поради финансовата си зависимост и тази на децата си. Докладът също така отбелязва, че "жертвите са уязвими от икономическа и социална гледна точка, и се нуждаят от финансова подкрепа, за да напуснат насилствените отношения". Докладът на FRA показва, че 39% от жените, напуснали насилствен партньор, страдат от финансови проблеми в сравнение с жените, които не са имали физическо / сексуално насилие (26%). Програмите за социално приобщаване и икономическа подкрепа на жертвите са рядкост, тъй като обикновено се набляга върху предоставянето на незабавна помощ, като настаняване и правни консултации.

На равнище ЕС бяха предприети няколко стъпки във връзка с подкрепата на жертвите, като приемането през 2012 г. на Директива 2012/29/ЕС за определяне на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления, въпреки че не използва изрази интимно партньорско насилие, дава определение за насилие, извършено в близки отношения, като обяснява, че такова насилие е ... извършено от близък човек, от лице, което

е настоящ или бивш съпруг, партньор или друг член на семейството на жертвата, независимо дали извършителят е или не е споделял същото домакинство с жертвата. Това насилие може да бъде физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие и може да доведе до физическа, умствена или емоционална вреда или икономическа загуба. Насилието при близки взаимоотношения е сериозен и често скрит социален проблем, който може да причини непрекъсната психологическа и физическа травма с тежки последици, тъй като извършителят на престъплението е човек, на когото жертвата трябва да се доверява. Поради това жертвите на насилие в партньорска връзка могат да се нуждаят от специални мерки за защита. Жените са засегнати непропорционално от този вид насилие и положението може да бъде по-тежко, ако жената е зависима от извършителя от икономическа, социална гледна точка, или в правото си на пребиваване в жилището.

Жените и децата, живеещи в насилствена среда, често са изправени пред капаните на бедността, които пречат на способността им да избягат от това насилие и да възстановят живота си. Според доклад на WAVE, капаните на бедността водят до социално изключване на жертвите на насилие и техните деца, а именно: насилието въздейства върху здравето на жените; изключва ги от образование и учене през целия живот; ограничава достъпа им до пазара на труда, водещо до намаляване на икономическите им ресурси; увеличава зависимостта им от социални помощи; бездомност; самотно родителство; а за жените-мигранти - увеличава риска от депортиране и / или изключване от обществена подкрепа и помощ, поради статута им. Всичко това се поддържа от структурните неравенства, пред които са изправени жените на всички равнища, включително маргинализираната им позиция на пазара на труда, продължаващата разлика в заплащането между жените и мъжете, липсата на висококачествена и евтина грижа за децата. Тези особености се трансформират и в по-ниски пенсии на жените и в по-голямата им зависимост от социални помощи и системи. Жените, които преживяват домашно насилие, особено след раздяла с партньора, са изложени на бедност, поради многобройни причини. В повечето случаи те са без финансови средства, без място за живеене и достъпът до пазара на труда е особено труден за тях. Положението е още по-несигурно за жените мигранти, чийто правен статут често е свързан с извършителя и поради това може да бъде възпрепятствано получаването на социални помощи или пък е възможно да бъдат депортирани.

Да разберем насилието от интимния партньор (насилие в партньорска връзка)

В много страни терминът "насилие от интимния партньор" е включен в "домашно насилие", което е по-общ термин, отнасящ се до насилие от страна на партньорите, но също така обхващащ злоупотреба с деца или възрастни хора или злоупотреба с всеки член на домакинството.

Проектът WEGO се съсредоточава специално върху интервенции за подпомагане на оцелелите от насилие от интимния партньор (НАСИЛИЕ В ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА), като се има предвид, че НАСИЛИЕ В ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА е форма на насилие, която засяга непропорционално жените и е модел на принудително поведение, при което едно лице се опитва да контролира друго чрез заплахи или действителна употреба на физическо, сексуално, словесно и емоционално насилие, преследване и икономическа

злоупотреба.

По-всеобхватно определение се използва от Световната здравна организация (СЗО), която определя НАСИЛИЕ В ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА като една от най-разпространените форми на насилие срещу жени и включва физическо, сексуално и емоционално насилие и контролиращо поведение от интимен партньор. По-специално:

НАСИЛИЕ В ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА се случва във всички среди и сред всички социално-икономически, религиозни и културни групи. Преобладаващата глобална тежест от НАСИЛИЕ В ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА се понася от жените. НАСИЛИЕ В ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА се отнася до всяко поведение в интимна/партньорска връзка, което причинява физическа, психическа или сексуална вреда на хората, които са в тези отношения. Актовете на физическо насилие включват удряне, ритане и побой и сексуално насилие, включващо принудителен сексуален контакт и други форми на сексуална принуда. Емоционалната (психологическата) злоупотреба може да включва обида, омаловажаване, постоянно унижаване, сплашване (например, разрушаване на собствени вещи), заплахи за нараняване, заплахи за отнемане на деца. Контролиращото поведение включва изолиране на човек от семейството и приятелите; наблюдаването му; ограничаване на достъпа до финансови ресурси, заетост, образование или медицински грижи.

На последно място следва да се отбележи, че макар Конвенцията на Съвета на Европа за предотвратяване и борба с насилието срещу жени и домашното насилие да не споменава изрично този въпрос в текста на Конвенцията, в обяснителния доклад параграфи 41 и 42 се прави явна връзка с домашно насилие:

"41. В член 3, буква б) се дава определение за домашно насилие, което обхваща актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие между членовете на семейството или домакинството, независимо от биологичните или правните семейни връзки. В съответствие с посоченото в параграф 40, икономическото насилие може да бъде свързано с психологическо насилие. Домашното насилие включва главно два вида насилие: насилие между интимни партньори или бивши съпрузи/партньори и между поколенческо насилие, което обикновено се случва между родители и деца. Това е неутрално по пол понятие, което обхваща жертви и извършители от двата пола".

"42. Домашното насилие като насилие между партньори включва физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие между настоящи или бивши съпрузи, както и настоящи или бивши партньори. То представлява форма на насилие, която засяга непропорционално жените и следователно е с ясно изразен признак по пол. Въпреки че терминът "домашно" може да изглежда, че ограничава контекста на това насилие, съставителите признават, че насилието често продължава след прекратяване на връзката и следователно се съгласяват, че не се изисква съвместно пребиваване на жертвата и извършителя. Насилието между поколенията включва физическо, сексуално, психологическо и икономическо насилие на лице срещу дете или родител (злоупотреба с възрастни хора) или насилие между други двама или повече членове на семейството от различни поколения. Отново не се изисква съвместно пребиваване на жертвата и извършителя".

Икономическо насилие, икономическа независимост и икономическо овластяване

Въпреки, че всяка жена може да стане жертва на насилие от интимния партньор, жените се сблъскват по различен начин с това насилие, въз основа на своите социални, етнически и икономически различия. По-конкретно, жените с нисък социално-икономически статус са склонни да го преживяват по-често и по-сериозно, като същевременно разполагат с по-малко ресурси и нямат достъп до услуги, за да се защитят. Структурните бариери като бедност, ниско образователно равнище и липса на достъп до информация, затрудняват избягването на насилието, тъй като тези бариери ограничават знанията на жените за наличните ресурси и възможностите им да бъдат финансово независими. Въпросите, свързани с икономическата независимост като изход от насилието, са от решаващо значение за тази група жени.

Всъщност икономическата независимост е широко призната като предпоставка за това, жените и мъжете, да могат да упражняват контрол върху живота си и да правят истински избор. Параграф 26 от Декларацията и Платформата за действие от Пекин, приети на Четвъртата световна конференция за жените (1995 г.), посочва ясен ангажимент на държавите да: *насърчат икономическата независимост на жените, включително заетостта, и да изкоренят постоянната и нарастваща тежест на бедността върху жените, като се справят със структурните причини за бедността, чрез промени в икономическите структури и гарантират равен достъп за всички жени, като агенти на развитието, включително на тези в селските райони, до продуктивни ресурси, възможности и обществени услуги.*

Според основната анализирана до момента социално-икономическа литература, **икономическата независимост** се отнася до състояние, при което жените и мъжете имат собствен достъп до пълния набор от икономически възможности и ресурси - включително заетост, услуги и достатъчен разполагаем доход - за да могат да формират и да упражняват контрол над живота си, да задоволяват собствените си нужди и тези на зависимите от тях и да правят съзнателен избор. Концепцията за **икономическата независимост на жените** признава, че жените са икономически актьори, които допринасят за икономическата активност и трябва да могат да се възползват от нея на равна основа с мъжете и че финансовата независимост може да има важна роля за укрепване на позицията на жените в обществото и у дома.

Като цяло заетостта се признава за основна предпоставка за икономическа независимост и за избягване на бедността. Това е още по-вярно в случая с икономическата независимост на жените, която е тясно свързана с признаването и оценката на женския труд. Това означава, че качеството на заетостта и условията на заетост са особено важни: лошите условия на труд (свързани, например, с ниско заплащане, несигурна работа, непълно работно време, прекъсване на трудовата заетост и кариера, сегментиране на пазара на труда), както и запазването на всяка цена на заетостта всъщност може да доведат до ниски и прекъснати доходи, малки възможности за обучение, а в много страни - до липса на достъп до социална

защита и по този начин до намаляване на пенсионните права в напреднала възраст, което в крайна сметка увеличава риска от бедност.

При разглеждането на икономическата независимост като цяло и по-специално на икономическата независимост на жените, важно е също така да се разгледа икономическата сигурност, като се има предвид способността за планиране на бъдещи потребности и рискове, така че основните нужди да бъдат удовлетворени. Осигуряването на сигурност може да включва придобиване на финансови познания или нови умения за работа, застраховане срещу загуба или несгоди и възможност за спестяване по различни начини за пенсиониране или за образование на дете.

За съжаление жените, които са жертви на НАСИЛИЕ В ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА, обикновено са жертви на определена форма или на комбинация от насилствено поведение. Насилникът може да използва редица тактики, за да подкопае икономическата независимост на настоящ или бивш интимен партньор. Например:

Насилникът може да попречи на партньора си да получи работа или да се намесва в работата ѝ и да застраши заетостта, с цел да запази финансовата зависимост на партньора си, като по този начин потенциално затруднява партньора си да го напусне. Насилникът може да има пълен контрол над финансите на партньора си или да дава само "джобни пари". Той може също така да се намесва в академичните дейности или да се опитва да компрометира стипендиите на партньора си и / или да застраши постигането на неговите/нейните бъдещи цели¹

Съществуват ad hoc програми за икономическо овластяване и стратегии за икономическо застъпничество, които представляват усилия да се помогне на преживелите насилие жени да възвърнат финансовата си стабилност по време и след насилието. В същото време други услуги за подпомагане, като тези, насочени към повишаване на квалификацията чрез обучение и образование, или такива, които увеличават възможността за навлизане/повторно навлизане на пазара на труда, са от решаващо значение за създаване на условия за постигане на икономическа независимост и избягване на насилието.

Следващият раздел описва основните елементи на този подход на овластяване от феминистка гледна точка.

1.2. Овластяване

Терминът "овластяване" не е еднозначен и няма своя универсална дефиниция. Това е сложно понятие, със субективна природа, свързано с няколко теории за властта и неговите различни значения, интерпретации, прилики и различия могат да доведат до противоречия. Произходът "овластяване" може да бъде проследен до 60-те години на миналия век и е използван в афро-американските движения на "черната власт" и в движението за граждански права в САЩ. Той също така се корени в известното образователно преживяване на Пауло Фрайър (Paulo Freire) в Бразилия и в популярните движения в Латинска Америка през 60-те и 70-те години.

¹ National Centre on Domestic and Sexual Violence, Power and Control. http://www.ncdsv.org/publications_wheel.html.

В средата на осемдесетте години концепцията за овластяване навлиза във феминистките движения. Основана на колективни действия, тя бе развита от Гита Сен и Карен Гроун² в „Развитие, кризи и алтернативни визии“ (в рамките на проекта DAWN, Алтернативи за развитие за нова ера). На световната конференция в Пекин през 1995 г. подходът за овластяване на жените се превърна в ключова стратегия за напредък на жените и в борбата срещу феминизацията на бедността. От този момент нататък, терминът и концепцията за овластяване стават централна концепция в дискурса на програмите за развитие. Проектът Pathways предлага "полезно" определение на овластяване: "Овластяването на жените се случва, когато индивидите и организираните групи са способни да си представят своя свят по различен начин и да реализират тази своя визия чрез промяна на властовите отношения, които ги държат в бедност, лишават ги от глас и от тяхната автономия"³.

Проектът също така разграничава три различни измерения на овластяването:

- **Социалното овластяване** е за промяна на обществото, така че мястото на жените в него да се уважава и да се признава начинът, по който те искат да живеят, а не в условия, диктувани от други. Усещането за автономност и самооценка е от основно значение, за да можеш да правиш независим избор - за сексуални отношения, брак и деца. Зачитането на жените е от жизненоважно значение, за да могат те да участват в политиката, да изискват справедлива оценка на труда си и достъп до обществени услуги като здравеопазване и образование.
- **Политическото овластяване** засяга равнопоставеността в представителството в политическите институции и правото на глас, така че жените да участват във вземането на решения, които засягат техния живот и живота на други като тях; да са в състояние да изразяват становище, да говорят от свое име, и да имат право да участват в демократичния процес.
- **Икономическото овластяване** касае способността на жените да допринасят за и да се възползват от резултата от икономическите дейности при условия, при които се признава техният принос, уважава се достойнството им и им се дава възможност да договорят по-справедливо разпределение на плодовете на развитието.

Във феминистките организации, каквито са например, "центровете за борба с насилието" в Италия, концепцията за овластяване обикновено се прилага като процес на повишаване на чувствителността, развиване на самостоятелност и увеличаване контрола на жената над нейните собствени ресурси и решения, касаещи живота ѝ.

В същото време това е процес, чрез който жените укрепват своите способности, своята роля, автономия и авторитет, като индивидуалност и като част от социална група, която променя и трансформира отношения на подчинение.

Това са нелинейни процеси на трансформация на различни отношения към властта, които поставят под съмнение властта като господство над другия ("власт над") и насърчават нова представа за споделена власт ("власт със"), основана на по-демократични социални отношения. От феминистка и трансформираща гледна точка, процесът отговаря на

² Gita Sen and Caren Grown in *Development, Crisis and Alternative Visions*, within the project DAWN, Development Alternatives for New Era

³<http://www.pathwaysofempowerment.org/>

необходимостта от генериране на промени във властовите отношения между половете, променящи тяхното разпределение в сферата на личните и социалните взаимоотношения.

Следователно овластяването не е нещо, което може да бъде "подарено", а по-скоро е динамичен процес, който изисква индивидуално и колективно усилие. То е тясно свързано с новото понятие за власт, основаващо се на по-демократични социални отношения и на импулса на споделената власт, на "устойчива" власт (Batliwala, 1997), изградена чрез механизмите за колективна отговорност, участие във вземане на решения, и равнопоставеност на половете.

За да бъде истински трансформативен процес, овластяването трябва да отчита както индивидуалното, така и колективното и социалното измерение. На индивидуално ниво, промените са насочени към постигането на по-високо самочувствие, самооценка и възможност за договаряне на собствените интереси.

От групова и социална гледна точка, процесът на овластяване означава укрепване на взаимовръзките ни, подкрепа и взаимно признаване, които ще ни позволят да се справим с общите проблеми и да постигнем защита на общи интереси.

В колективното измерение се създават социални, политически и икономически промени, насочени към премахване на дискриминацията по полов признак във всички области на социалните отношения и социалната структура.

Овластяването на жените по този начин е постоянно упражняване на свободата.

В раздел 1.5 са представени някои методически насоки, за прилагане подходът за овластяване в обучителните курсове за жени.

1.3. Феминистки подход в икономиката: пазар на труда и обгрижваща икономика

Феминистка икономика е теоретичен подход, който помага за разбирането на неравенството между половете. Неравнопоставеността на половете е едновременно причина и следствие от насилието над жените от интимния партньор: насилието е инструмент, използван от извършителите на насилие за поддържане и подсилване подчинението на жените, а икономическото насилие е една от формите на това насилие, както и физическото и психическото такова.

Освен в специфичните случаи на насилие от интимния партньор, неравенството между половете се поддържа и в различните други сфери на живота (здравеопазване, образование, политическо представителство, пазар на труда и т.н.), и рефлектира неблагоприятно върху живота на жените. Разбирането на това, как работи неравенството между мъжете и жените в икономиката, е от ключово значение за борбата срещу насилието над жените като общо явление и по-специално за подобряване живота на преживелите го.

Една от критичните области в Пекинската Платформа за действие, е "Жените и икономиката", където се изисква ясен ангажимент от правителствата за "насърчаване икономическата независимост на жените, включително заетостта, и за изкореняване на трайната и нарастваща тежест на бедността върху жените, чрез адресиране на структурните

причини за бедността, в т.ч. да се извършат промени в икономическите структури, като се гарантира равен достъп на всички жени, включително та тези в селските райони, като жизненоважни агенти на развитието, до произведените от човечеството ресурси, и до различните възможности и обществени услуги "(ООН 1995).

Въпреки това, в системата за подпомагане на жените, преживели насилие от интимния партньор, икономическото овластяване обикновено е не добре развита област и икономическата независимост остава трудна цел за постигане. Когато услугите включват програми за намиране на работа или програми за обучение, те често подсилват неравенството между половете на пазара на труда, тъй като женските и нископлатените сектори често са единствената предлагана възможност за работа на жените, възстановяващи се от партньорско насилие. Независимо, че услугите стават все по-сложни и професионалистите, които ги предлагат придобиват все по-задълбочени експертни познания, все още липсва разбиране за това как да се разработят програми за овластяване, основаващи се на дълбоко разбиране на икономическите неравенства, засягащи жените, и как услугите могат да действат за премахване на неравнопоставеността между половете във всички сфери. „Феминистката икономика“ предоставя полезна теоретична рамка за разбирането и решаването на тези въпроси и за постигането на целта за насърчаване на икономическото овластяване на жените.

Социален пол и икономика: базисни аргументи във феминистката икономика

Феминистката икономика е отрасъл на критичната икономика, който поставя под съмнение хегемонната икономическа теория, изобличавайки андроцентричната пристрастеност към основните икономически идеали, т.е. "homo economicus" (разпределяйки универсални характеристики на човек, който е бял, възрастен, здрав, хетеросексуален, със средни доходи и е от мъжки пол).

Феминистката икономика подчертава необходимостта от включване на отношенията между половете като една от променливите, които трябва да се имат предвид при обясняването на икономиката. Теоретичната рамка на феминистката икономика е критична към разбирането, че различията между мъжете и жените в кариерата и образованието се дължат, например, на свободен избор и изисква идентифициране на структурните неравенства между половете, които са свързани със самата капиталистическа система.

Един от ключовите приноси на феминистката икономика е предефинирането на понятието "работа", включващо не само платената работа, извършвана на пазара на труда, но и неплатената работа в областта на публичната сфера. Този вид работа не само е концептуализирана, но се счита за необходима за устойчивостта на икономиката: феминистката икономика се характеризира с поставянето в центъра на анализа устойчивият живот, а не анализът на пазарите. Капиталистическата икономика се поддържа от факта, че голяма част от необходимата работа се извършва безплатно от жените.

Феминистката икономика се занимава с това да създава нови концепции, за да хвърли светлина върху реалностите на икономиката, свързани с пола, но и да създаде нови индикатори и икономически инструменти, които да ни позволят да получим необходимите

данни, за да разберем тези реалности. Както казва испанската феминистка икономистка Кристина Караско (2007 г.), сегашните "статистики са под съмнение" и трябва да бъдат преразгледани, за да се види всичко, което андроцентричните лещи на хомо икономиката е създала.

По-долу са представени някои концепции на феминистката икономика, свързани с обгрижването, като невидима страна на икономиката, както и с половото измерение на пазара на труда и неравнопоставеността между половете.

Разделението на труда по пол

Разделението на труда по пол предполага концентрация на жените в репродуктивните задължения в домашната сфера, както и в определени дейности и позиции в платената работа. Разделението на труда по пол конструира жената и мъжа по различен начин, оставяйки сферата на грижата за семейството, дома и неплатените дейности да бъде за жената, и поставя мъжа в публичната сфера на платената работа и вземането на решения със социално въздействие. По този начин организацията на обществото се изгражда по начин, който е дискриминационен към жените, защото ги поставя в положение на неравнопоставеност и неравенство по отношение на мъжете.

Обгрижването

Феминистите-икономисти отдадоха голяма част от усилията си да предефинират обгрижващата дейност като ключов принос в икономиката. Испанската икономистка Амая Перез Ороцко предлага полезна дефиниция на "обгрижваща работа": Чрез работата по обгрижването можем да разберем ежедневно управление на живота и здравето, най-основната и ежедневна нужда, която позволява устойчивостта на живота. Тя има двойно измерение: "материално" - извършване на специфични дейности с осезаеми резултати, свързани с тялото и неговите физиологични нужди, и "нематериално", отнасящо се до привързаност и взаимоотношения, свързани с емоционалното благополучие.⁴

Какви са последиците за жените?

- Двоен товар на плещите
- Дава се възможност на жените да работят в неформалната икономика; да работят на непълнен работен ден или да приемат работни места с по-ниска работна заплата, за да могат да продължат да изпълняват своите домакински и обгрижващи задължения
- Наличие на „стъклен таван“ и „лепкав под“
- Липса на признание за приноса на жените към обществото и производителната икономика
- Феминизация на бедността
- Икономическо насилие на основа на пола
- Работата на жените се експлоатира и подценява - работят повече часове за по-малко пари

⁴Amenaza tormenta: la crisis de los cuidados y la reorganización del sistema económico. Amaia Pérez Orozco, Revista de economía crítica 5, 7-37, 2006.

- Липса на време за развлекателни дейности и почивка
- Възпроизвежда сексистките стереотипи в новите поколения

Двойната натовареност

Двойната натовареност е ситуацията, при която жените извършват платена работа, но и отговарят и за репродуктивната неплатена такава, тъй като тя не се споделя от техните партньори.

Разлика в заплащането по пол (Gender Pay Gap)

Според определението на Европейската комисия разликата в заплащането по пол е разликата между брутните доходи на всички работещи жени и на всички работещи мъже. Въз основа на изчислението на доходите на база час, жените печелят средно с 16% по-малко от мъжете в ЕС, т.е. около 2 месеца, те работят безплатно всяка година. Ако изчислението е направено въз основа на годишните приходи, а не на час, разликата става по-голяма (25-30%), тъй като много жени работят на непълно работно време.

Разликата в заплащането на жените и мъжете нараства с възрастта: по-възрастните жени печелят все по-малко от мъжете на възраст. По-малкото пари имат последици в дългосрочен план: по-малко пари за спестяване и инвестиране и разлика в средната пенсия между мъжете и жените в ЕС от 39%.

Причините за разликата в заплащането на жените и мъжете са неравнопоставеността на половете на пазара на труда и преразпределението на труда в световен мащаб (включително неплатената работа).

Основните характеристики на участието на жените на пазара на труда са:

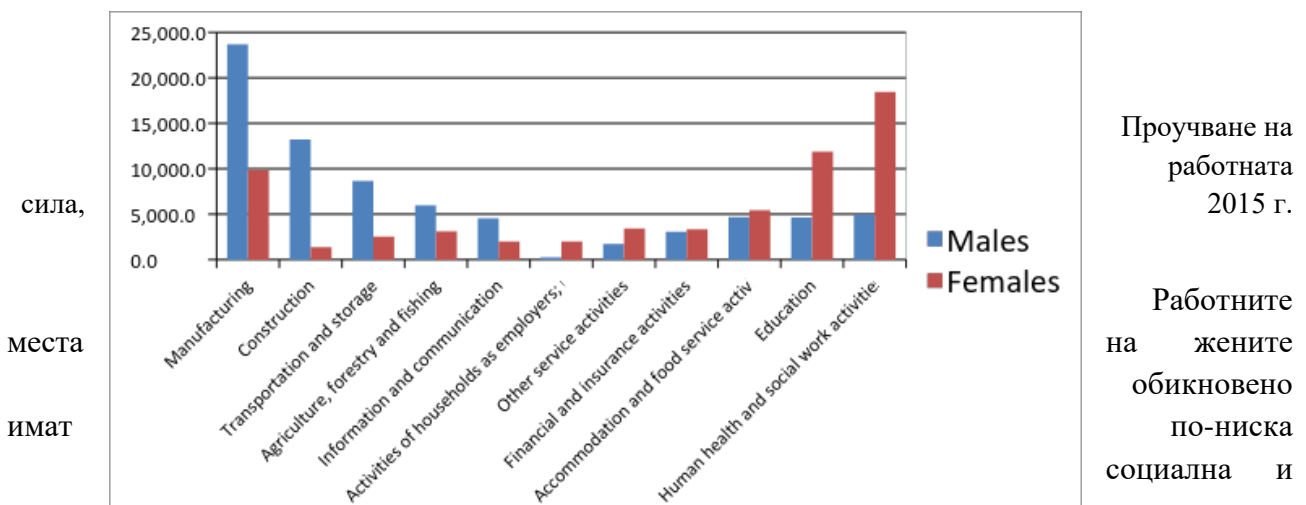
Отсъствия: т.нар. "неактивност", която икономистът Маргарет Маруани смята за "социологическо отклонение". То се дължи на по-високите равнища на безработица сред жените, участие в неформалната икономика, работа на непълно работно време и временни работни места. При работа на непълно работно време и прекъсване на кариерата, за да се грижат за децата и зависимите лица, жените са по-малко промотирани на работното място, което означава, че печелят по-малко.

Дискриминация, както пряка, от несправедливо отношение към жените, така и непряка - практики, които изглеждат като справедливо третиране, но всъщност засягат непропорционално жените (например, в определена компания не се разрешава работа на непълно работно време)

Сегрегация, както хоризонтална, така и вертикална (виж по-долу).

Вертикална и хоризонтална сегрегация на пазара на труда. Стъклен таван и лепкав под

Професионална или хоризонтална сегрегация е "неравномерното разпределение на мъжете и жените в един сектор или между сектори".⁵

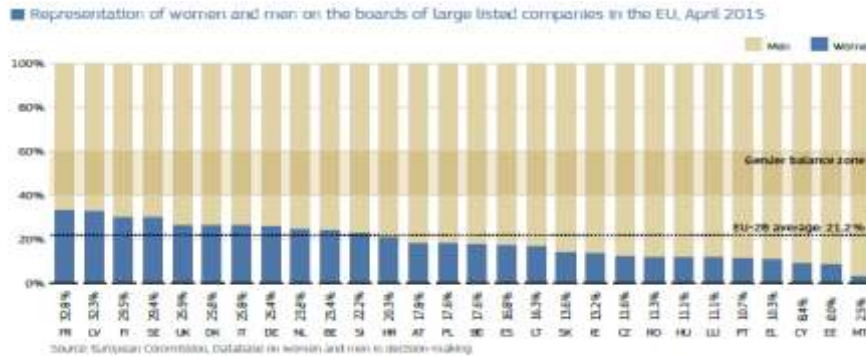
икономическа оценка: женските сектори са тези с по-лоши условия на труд, по-ниски заплати, с временен характер и с по-висока заетост на непълно работно време. Това е свързано с разделение на труда по пол: тези работни места са продължение на задачите на жените в частната сфера. Тяхната роля и дълг като жени, а оттам и тяхната оценка не е свързана с престижа в публичната сфера, нито с паричния еквивалент на труда им. В някои сектори и професии предимно жените са представени, докато в други - мъжете са представени доминантно; професиите, които предимно се заемат от жени, като учителската или на медицинската сестра, предлагат по-ниски заплати от професиите, практикувани предимно от мъже, дори при еднакво ниво на опит и образование.

Вертикалната сегрегация е "Неравномерното разпределение на жените и мъжете в различни категории или нива на работа, така че жените да са съсредоточени в работни места с по-малко отговорности" (*Recull de termes Dones i treball*, Generalitat de Catalunya, 2008)

Два термина се използват за описание на вертикалната сегрегация на пазара на труда. Най-известният от тях е "стъклен таван": невидима бариера или трудност, засягащи достъпа на жените до власт, вземане на решения и по-високи нива на отговорност, поради пристрастия

⁵*Recull de termes Dones i treball*, Generalitat de Catalunya, 2008

по отношение на техния професионален капацитет. В бордовете на най-големите публично регистрирани дружества в ЕС има 21% жени. Има само осем държави (Франция, Латвия, Финландия, Швеция, Великобритания, Дания, Италия и Германия), в които жените съставляват най-малко една четвърт от членовете на управителните съвети.

Втората концепция, свързана с вертикалната сегрегация, е "лепкав под". Тя се позовава на концентрацията на жените в по-ниските категории на длъжностите, които изискват по-ниска квалификация или на тези с по-лоши заплати и с най-лошите условия. Кръстосващите се неравенства играят основна роля в поддържането на жените на „лепкав под“. Пример за това са жените мигранти, които срещат трудности при официалното признаване на техните квалификации в приемащите страни и систематично се концентрират в специфични сегрегирани сектори, каквато е обгрижващата сфера.

Феминистките организации, работещи за икономическото овластяване на преживелите насилие в ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА, са изправени пред предизвикателството да насърчават професионална интеграция и програми за обучение, които наистина допринасят за икономическата независимост на отделните жени, а не подсилват неравенството между половете, което е в основата на самото насилие в партньорската връзка.

1.4. Консултации за търсене на работа в центровете за борба с насилието

Икономическото овластяване на преживелите насилие в ПАРТНЬОРСКАТА ВРЪЗКА

Изисква от социалните работници в НПО центровете различни умения и ангажименти от тези, с които са свикнали, и ще ги накара да напуснат зоната си на комфорт. Ролята на кариерния консултант е да предостави подкрепа, различаваща се от всяка една друга. Той/тя трябва да се съсредоточи единствено върху индивидуалната ситуация на търсещия подкрепа, с ангажираност, която индивидът рядко ще получи другаде. Консултирането (coaching) подобрява нашите резултати и представянето ни, когато търсим работа; както и изгражда по-добра конкурентоспособност на пазара на труда, докато терапията обикновено

се фокусира върху специфични, значими проблеми, като например, травма, психическо заболяване и т.н.⁶

Според редица експерти, добрият кариерен консултант трябва да демонстрира следните компетенции:

Карта на компетенциите	
Умения и компетенции, които могат да се предадат	Анализ и решаване на проблеми Цифрова грамотност Информационна грамотност Комуникация (интервюта) Писане Вербално изразяване, способност за изразяване Мотивиране на хората Организиране и планиране Личностно развитие Презентационни умения Гъвкавост в мисленето (адаптивност, умения за импровизация) Независимост Работа в екип Креативност Умения за водене на преговори
Знания	Кариерно развитие на индивидите в различни етапи от техния живот Методи и техники за кариерно ориентиране Основи на психологията на личността, еволюцията, социалната и консултативната психология, психодиагностиката, педагогическите и други хуманитарни науки Тенденции на пазара на труда, информация за възможности за образование и възможности за професионална реализация Основни характеристики на професиите и техните условия Налични специализирани услуги, свързани с личните проблеми и социалното положение
Професионални умения и компетенции	Анализ на нуждите на клиента и определяне график на процеса на консултиране Картографиране на мотивацията, личните качества и способности, чрез инструменти за кариерна оценка и самооценка Подпомагане на знанията на клиента, способността му да взема решения и развитие на умения за контрол на образователния и професионален път Водене на индивидуални и групови консултации с

⁶ Source: project " *Bilan de Competences* for Job Seekers: exchange of international experiences and application of new findings in the Czech Labour Office practice No CZ.1.04/5.1.01/77.00070 funded by ESF

	педагогически аспект Идентифициране на възможностите за развитие и образователните нужди на клиента Сътрудничество с ключови играчи в областта на образованието, заетостта и пазара на труда
--	--

Критерии за качество и стандарт на кариерните консултанти

Експертни знания, умения и опит на кариерния консултант	
Критерии за качество	Стандарт за качество
Теоретична подготовка	Консултантът познава основното законодателство, свързано с областта на трудовата заетост и образованието.
Професионално развитие	Консултантът следи новините в своята област, участва в професионални събития, образова се постоянно и непрекъснато обновява своята професионална компетентност.
Информираност	Консултантът познава доставчиците на други експертни услуги, може да осъществи с тях контакт или да ги препоръча на клиентите, ако е необходимо. Консултантът знае общата ситуация и развитието на пазара на труда. Консултантът познава спецификите на пазара на труда в регионите или е в състояние да осигури източници на информация за регионалната специфика на пазара на труда.
Етични принципи	Консултантът може да работи с поверителни и чувствителни лични данни в съответствие със законодателната рамка.

Джендър и предприемачество

Темата за предприемачеството сред жените е до голяма степен пренебрегвана и от обществото и от социалните науки. Жените не само имат по-ниски нива на участие в предприемачеството, отколкото мъжете, но те също избират да започнат бизнес в различни от мъжете стопански сфери. Това са обикновено образованието, търговията на дребно, сектора на услугите – всички те често се възприемат като по-малко важни за икономическото развитие и растежа от производството и високите технологии. Също така, политиките и програмите са ориентирани към нуждите на мъжете и често не взимат под внимание спецификите на жените предприемачи. Като следствие от тази ситуация, равните възможности между мъжете и жените от гледна точка на предприемачеството все още не са реалност.

Тези аспекти оказват въздействие и върху достъпа на жените до финансиране: различни научни изследвания в рамките на ЕС показват, че ролите на половете пречат на жените да получат достъп до финансови ресурси на равна основа⁷.

Например:

- Жените са по-малко склонни да търсят дългово финансиране в сравнение с мъжете.
- Жените са по-малко склонни да търсят инвестиционно финансиране в сравнение с мъжете.
- Жените са склонни да искат по-ниски нива на финансиране в сравнение с мъжете.
- На жените им липсват увереност и умения, необходими за кандидатстване за капиталово финансиране. Жените оценяват много по-ниско в сравнение с мъжете себе си и своите бизнес умения и ниво на иновации, дори при сравним бизнес. Ако на жените им липсва увереност в собствения им бизнес, то ще им бъде и по-трудно да убедят един кредитор или инвеститор.
- Жените са склонни да се създават бизнес, предимно в сектори, които са контролирани от женския пол. Такива предприятия, се възприемат от редица играчи, включително финансисти, с нисък потенциал за растеж и ниска добавена стойност. Поради тези причини, капиталовите инвеститори са по-малко привлечени от тях.
- Има доказателства, че доставчиците на банкови кредити също се въздържат от кредитиране на предприятията, които се възприемат като имащи нисък потенциал за растеж, включително предприятията в сектори, доминирани от жени.

Социално предприемачество

Каквито и дефиниции да срещнем за социално предприемачество, то целта му винаги остава една и съща: да се създаде положително въздействие върху обществото.

Социалните предприятия в последно време са станали алтернатива на традиционното предприятие и въпреки, че правната страна в много страни от ЕС все още не е уредена, все повече и повече предприемачи се ориентират към този тип бизнес, като между тях расте и броят на жените.

Европейската комисия постави социалната икономика в центъра на своята загриженост по отношение търсенето на ново решение за социалните проблеми⁸, за да се осигури новаторски отговор на настоящите икономически и социални предизвикателства, в частност - за създаване на работни места и социално включване. Както бе споменато по-горе, основният двигател на социалното предприятие е социалното въздействие и ако се генерира печалба тя се инвестира в подкрепа на социалните мисии на компанията. Социалното предприятие реализира своите цели чрез предоставяне на услуги или продукти, като се използват пазарни стратегии.

⁷ Directorate general for internal policies policy department c: citizens' rights and constitutional affairs women's rights & gender equality women's entrepreneurship: closing the gender gap in access to financial and other services and in social entrepreneurship, eu parliament report 2015

⁸ http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/docs/COM2011_682_en.pdf

Има различни модели на социална икономика, които се прилагат в различните страни, затова е необходима правна консултация за да се добие ясна представа за правните аспекти. Освен това, социалното предприятие (СП) е хибрид между благотворителността и бизнеса: разработването на набор от умения, особено на бизнес умения са от съществено значение за управлението му.

Социалното предприятие може да бъде от полза за много неправителствени организации (НПО) да станат устойчиви чрез създаване на печалба, която да подпомага идеалните им цели. То може да бъде в услуга на много Читалища, които пряко подпомагат местните общности, като им предложи възможност за развиване на редица умения в представителите на групи в неравностойно положение. В този контекст, центровете за борба с насилието биха могли да използват този инструмент за да станат устойчиви и в същото време да помогнат на своите клиенти да станат "предприемачки" и да разработят набор от умения за да станат икономически независими. Нещо повече, СП се оказва с огромен потенциал като средство за овластяване на жените⁹.

Поради това е важно концепцията за социално предприемачество да се включи към схемата за овластяване в центровете, като първо самите техни екипи се запознаят с нея и второ: изработят необходимите инструменти, които да "събудят" предприемаческия дух сред жените. С промяната на парадигмата на бизнес подхода от мъжки доминиран на полово балансиран, все повече и повече жени ще основават социално предприятие, а това е изключителна възможност за жените да станат икономически независими. Много данни показват, че жените са по-склонни да започнат социално предприятие, отколкото традиционно такова¹⁰.

Какво мотивира жените да стартират СП?

- Най-големият мотиватор е социалният елемент. Жените са доказали, че "чувстват лично призвание към социалните проблеми" и търсят начини за конкретна промяна в своята общност.
- Друг важен мотивиращ фактор е възможността да бъдат иновативни и да се създаде нов продукт, който ще има пряко въздействие върху техните общности.
- Над половината от жените, "искат да имат по-голямо участие във вземането на решения в тяхната работа / кариера" и това е силен мотивиращ фактор.
- Най-сетне, това е възможност да научат нещо ново и да придобият нови умения.

Какво е ползата за жените в този случай:

- придобиване на нови умения (включително сръчност)
- обучение в лидерство и управление
- учат се да поемат отговорност
- стават уверени в себе си

⁹ www.socialplatform.org/news/european-womens-lobby-first-research-on-women-led-social-enterprise-in-europe-reveals-thriving-sector-untapped-potential/

¹⁰ WeStart: Mapping Women Social Entrepreneurship in Europe: Synthesis Report: Women's Lobby

- помагат на други жени чрез дейности в СП
- разпознават своите скрити таланти

РОЛЯ НА ИНФОРМАЦИОННО КОМУНИКАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ (ИКТ) ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО ОВЛАСТЯВАНЕ НА ЖЕНИ

Информационно комуникационните

ите технологии (ИКТ) включват в себе си комплект от стоки, приложения и услуги, използвани за производството, разпространението, създаването и трансформирането на информация. Включват разнообразни индустрии като: телекомуникационна, теле и радио – разпространение, компютърен хардуеър и софтуер, компютърни услуги и електронни медии (в т.ч. интернет, електронна поща, онлайн търговия и компютърни игри).

Достъпът до информация и комуникационни технологии е от съществено значение за икономическия растеж, продуктивността, заетостта, устойчивото развитие на икономиката и обществото в глобален мащаб. Силата на Интернет нараства с всеки ден. Секторът на ИКТ се възприема като самовъзпроизвеждащ се и себеустойчив източник на благосъстояние и развитие. ИКТ играе важна роля в разпространението на голям обем информация и съвети, които водят до натрупване на знание и промяна в отношението.

В този ред на мисли днес за жените би било по-скоро трудно да постигнат икономическа независимост и равноправие без да имат достъп до информация и комуникация. В същото време в този сектор е налична огромна пропаст между двата пола. Статистиката показва, че 57% от жените имат бакалавърска степен, но едва 18% в областта на компютърните науки. И дори и жените да представляват 59% от целия трудов пазар, броят жени, занимаващи се с компютърни и математически науки в действителност намалява от 35% до 26% в периода 1990 до 2013 г. Съгласно доклад на CNET в компании като Google, Facebook, Microsoft и Twitter делът на жените с технически позиции е по-малък от 20%, като в Twitter е само 10%. Тази реалност поставя жените в позиция да пропуснат бъдещи възможности за работа.

ИКТ може да бъде ефективен инструмент за овластяване на жени, преживели насилие от интимния партньор.

От феминистка гледна точка, ИКТ могат да бъдат ефективен инструмент за овластяване в най-малко две отношения:

- Подобряване на достъпа до възможности за работа чрез развиване на умения за онлайн търсене на работа, което допринася за преодоляване на различията между половете в цифровите технологии.
- Повишаване на осведомеността относно мерките за безопасност при сърфиране в интернет, като ключова мярка за защита на жените, включително защита от фалшиви оферти за работа, които биха могли да доведат до по-нататъшен опит с насилие на база пол, например, трафик.

Първата стъпка на обучението е идентифициране на нуждите и реалностите за жените - участнички. Следващата важна стъпка е обучение в дигитална информираност и как да се използва безопасно интернет.

1.5. Методи на обучение: как да подпомогнем преживелите насилие в партньорската връзка да постигнат икономическо овластяване?

Проектът WE GO предлага три методики за икономическо овластяване на преживели насилие от интимния партньор, предложени от партньорите участващи в проекта.

1. Либерално образование за възрастни от Northern Europe school (Folkuniversitetet центровете в Швеция)
2. Рефлексия - Действие методика на участието, разработена от Action Aid в проектите по развитието на страните от Юга
3. Феминистки подход на овластяване въз основа на развитието на компетентност, разработен от феминистките организации в Европа и центровете за борба с насилието в Италия.

Либералното образование като подход в обучението за възрастни

Либералното образование за възрастни в Северна Европа (Folkbildning) има дълга история, започваща в 19-ти век. То все още е релевантно и се развива, за да отговори на новите потребности в обществото, чрез способността си да използва нови и неконвенционални методи. Като методология, ориентирана към „върстници обучават връстници“, то също така показва прилики с групите за неформално самоосъзнаване / овластяване на жените, разработени от феминисткото движение от 70-те години на миналия век.

Обучението за възрастни може да подобри шансовете за наемане на трудовия пазар и получаване на доход, и по-специално сред уязвимите групи, каквито са и жените, преживели

насилие от интимния партньор. То има важна роля за поддържането, усъвършенствването и надграждането на уменията на тези, които имат най-голяма нужда от подкрепа. От друга страна, една от целите на обучението за възрастни е да създаде възможност за хората сами да влияят върху живота си.

В основата на ефективността на обучението за възрастни стои персоналният подход към целевата група. Основното в този подход, е че в центъра стои личността. Обучението за възрастни всъщност се опитва максимално да адаптира курса към възможностите на участниците и техните нужди. Това означава, че обучаемите имат голямо влияние върху какво и как се преподава. Една от главните идеи е, че участниците учат един от друг, работните методи са демократични и ангажиращи, и ученето е активно. Участниците търсят и трупат знание чрез водене на диалог, включване, взаимодействие и размяна на мисли с останалите. Обучителят не е педагог, а е по-скоро лидер, който подкрепя активното учене. Ето защо обучението за възрастни по своя характер е овластяващо.

Тъй като обучението за възрастни предполага общи познания по политика, религия, култура, общество, доставчиците на обучения си сътрудничат тясно с различни социални агенти като различни движения и асоциации, НПО-та, в това число кризисни центрове, за да се покрият основните сфери.

Основният метод за обучение на възрастни, който може да бъде успешно приложен в една такава организация (кризисен център или подслон) е „кейс мениджмънт“ (работа по случай). Всеки социален работник в кризисен център, който работи директно с жени, може да прилага този метод с няколко клиента. Всяка жена се разглежда като отделен случай, с нейните нужди и възможности, които се взимат предвид. Социалният работник трябва да разработи индивидуален план за всяка жена. Всеки център би трябвало да разполага с цялостна стратегия за работа по случай / „кейс мениджмънт“, която да описва процесите и процедурите за работа с разнообразни случаи.

Обучението за възрастни играе съществена роля за преживелите насилие от интимния партньор в подготовката им за заетост: придобитите умения и знания носят разнопосочни ползи, вкл. повишаване на социалното включване и овластяването на жените.

Методите на „интегриращото образование“ осигуряват възможност за откриване на разликите между мисленето на отделните хора и чувствата по отношение на дадена тема, и защо те имат определено мнение по въпроса; за проучване ефективността и използваемостта на определени социални услуги; за идентифициране на персоналните проблеми, както и за получаването на предложения за решения и за по-детайлно разбиране на определени проблеми. Следователно и двата подхода могат да бъдат използвани за създаване на безопасно място за престой, за споделяне на опит, за разговор върху скритите възможности, за установяване колко жени могат да минат през подобен опит, да намерят вдъхновение и да се научат от другите жени. Тези формати са подходящи и за дискутиране на ограниченията и потенциала на трудовия пазар, както и за разбирането кои ключови услуги са налични на местно ниво и как да се използват тези услуги.

Методът на „интегриращия кръг” като дейност „по разчупване на леда“

Цели:

- Да се предизвика интерес към трудовия пазар и интегрирането в социалния живот
- Да се създаде чувство за солидарност в участника, за да използва максимално ползите от взаимното учене
- Да се изгради емпатия между участниците
- Да се овластят обучаемите в посока самочувствие, социални и джендър теми, граждански и човешки права
- Да се мотивират обучаемите за активни действия в посока интеграция на трудовия пазар.

Много от тези цели са с изключително значение в контекста на насилие от интимния партньор. Тяхното постигане е възможно чрез използването на метода на „интегриращите кръгове”. Участниците придобиват усещането за принадлежност към групата, постигане на психологически сили и желание за решаване на проблема; възможност да се отреагира на различни предизвикателства, които биха възникнали по време на обучението.

Контекст и съдържание:

Интегриращите кръгове са образователен и инструмент за развитие с много нисък праг за участие. Интегриращите кръгове се формират на базата на интересите на различните участници. Съставени са от малки групи (до 10 човека), които се срещат редовно. Инструментът съдържа два компонента: 1) тема от общ интерес 2) участниците учат чрез активно говорене, споделяне и слушане за разлика от традиционната форма на лекции.

Най-важните характеристики на Интегриращите кръгове:

- Участието е доброволно; никой не може насилно да бъде накаран да вземе участие
- Нормално групата е от 5-10 участника; размерът позволява на всеки присъстващ да бъде активен участник
- В повечето случаи, участниците се срещат веднъж седмично за 2-3 часа, в рамките на 2 или 3 месеца
- Участниците са равнопоставени, като лидер на кръга е един от групата (това е човекът, който е организиран образователния „кръг“, тъй като всички сядат в кръг, за да могат да се виждат един друг)
- От изключително значение за крайния резултат са знанието, опита и идеите на всеки от участниците. Винаги се опитвайте да прилагате в ежедневните ситуации това, което сте прочели или дискутирали в групата
- Участниците заедно решават каква е целта на техните обучителни сесии; контекста на проучаванията им; кои книги да прочетат; как щещи взаимодействат в групата. Цялата група е отговорна за крайния резултат. Никой извън групата не коментира останалите.
- Мнозинството от срещите се случват вечер, когато повече хора могат да се включат. Но има и дневни срещи, особено за безработни или по-възрастни граждани.

- В тези кръгове няма изпити и не се дават сертификати, но за много от участниците това се явява първата стъпка по техния път към формалното образование.

Брой срещи на човек: човек може да участва в различни образователни кръгове, до 20 седмично (продължителността на един е до 45 мин). Човек може да е ангажиран в един кръг до 12 учебни часа на седмица.

Брой часове за един обучителен кръг:

- Един образователен цикъл може да продължи до 4 часа дневно
- Минималното изискване за цикъл е 9 часа в рамките най-малко на 2 седмици с минимум от 3 сесии
- Максималното изискване за обучителен кръг е до 40 седмици

Лидер на интегриращ кръг

Основната отговорност на лидера е да ръководи участниците, да ги мотивира и окуражава, да се подготвя за срещите, да предлага книги / материали за самоподготовка. Лидерът се ангажира с доброто начало на интегриращия кръг - вълнуваща първа среща, на която участниците да се почувстват добре и да стигнат до пълно задоволяване на очакванията си. В зависимост от темата, интегриращият кръг може да зависи в различна степен от експертното познание на лидера. Лидерът винаги има водеща роля, когато се касае до взаимоотношенията в групата, например, да раздвижи разговора, когато участниците загубят интерес; или да мотивира тези участници, които са бавни или се срамуват да вземат участие или пък имат ограничения, които ги възпират да представят своето знание пред другите.

Основни стъпки:

Стъпка 1 Организиране обучение за лидерите на интегриращ кръг. Обучението е от съществено значение най-вече, за да могат да се изберат лидерите, които да окуражават и стимулират всеки присъстващ да бъде активен участник, който задава въпроси, изразява мнение, споделя своят опит. Обикновено тези обучения са кратки, например, през уикенда.

Стъпка 2 Подкрепа на лидера в изработката на обучителен план за всяка група участници. Планът трябва да бъде максимално точен, както и да се определи дата за първата среща.

Стъпка 3 Работа с лидера на интегралния кръг при избора на участници: минимум 3-ма участника, вкл. и лидерът по време на всяка среща и максимум 12 участника, заедно с лидера.

Стъпка 4 Лидерът организира първа среща за участниците. Тази първа среща е изключително важна, защото на нея той представя темата и дава своите предложения за материалите за самоподготовка. В този момент е също важно да се обясни и по какъв начин е организиран кръга. Участниците, които за първи път се включват смятат, че ще бъде като в училище с представяне на материала от учителя, а обучаемите ще слушат. Затова е важно да се обясни,

че интегриращият кръг е нещо различно и от всеки присъстващ се очаква да участва активно със своите познания и опит.

Стъпка 5 Нека дискусиата в интегриращия кръг да започне сега!

Стъпка 6 По време на интегриращия кръг, координаторът на инициативата трябва да присъства с готовност да отговаря на въпроси и за подкрепа на лидерите. От време на време той може да извиква при себе си лидера, за да коментират въпроси, предизвикателства и идеи. Лидерите могат да имат нужда от съвети и помощ в рамките на работния план, в натовареността и т.н.

Стъпка 7 Добре е да се прави текуща оценка, както с лидера, така и с участниците, за да се подсигури качеството на интегриращия кръг.

Какво е необходимо, за да се организира тази активност?

- Място за срещите
- Лидер на интегриращия кръг (броят им зависи от темите и броя интегриращи кръгове)
- Чай, кафе
- Грижа за децата на участниците

Рефлексия - Действие

Съчетаването на рефлексията и действието, се използват от ActionAid по целия свят. Методът използва набор от инструменти за насърчаване на участието, които спомагат за създаването на отворена, демократична среда, в която всеки може да допринесе и е ценен. Участниците работят заедно, за да анализират положението си, да идентифицират нарушенията на правата и да доведат до промяна. Където е подходящо, методът Рефлексия-Действие може да се използва и за подпомагане на грамотността, математиката и езиковото обучение.

Рефлексията е основата за изграждане характера на човека. Участниците следват цикъл на „размисъл и действие“, който включва:

- Разбиране на контекста
- Идентифициране и приоритизиране на проблем
- Планиране и действие
- Активно участие в мониторинг и оценка.

На всеки етап се използват разнообразни инструменти за участие, които подпомагат анализа и планирането.

Рефлексия-Действие е иновативен подход за обучение на възрастни и социални промени. Той е вдъхновен от работата на Робърт Чамберс върху методите на участие, които започват с разработването на „оценка за бързо развитие на селските райони“ (Rapid Rural Appraisal - RRA) и след това с „оценка с участието на земеделските производители“ (Participatory Rural Appraisal - PRA). Първоначалната цел на RRA и PRA е да се използват визуализации и други

инструменти за участие, за да се позволи на изключените хора с често ниска степен на грамотност да формулират своите знания и да допринасят за дискусиите за развитието.

Работата на бразилския преподавател Пауло Фрейър (Paulo Freire 1921-1997 г.) също оказва влияние върху развитието на Рефлексия-Действие. Централната предпоставка на теорията на Фрейр е, че никое образование не е неутрално - може да се използва за „опитомяване“ или за „освобождение“ на хората. Фрейър разкритикува това, което той нарече "банково обучение", в което студентите се обучават рутинно и се разглеждат като празни съдове, които да бъдат напълнени с учене. Той призовава за освобождение на образованието, основано на диалога между учителите и обучаваните се. Едно предизвикателство, което Фрейър вижда е преобразяването на хората от пасивни или с фаталистичен поглед към света, които смятат, че промяната не е възможна, към хора с по-активна гледна точка. Терминът "осъзнатост", създаден от Фрейър, е процесът, който позволява на хората да възприемат социалните, политическите и икономическите противоречия в своя живот и да предприемат действия срещу тях. Това е процес, включващ размисъл и действие, който позволява на хората да възприемат реалността на потисничеството като ситуация, която те могат да трансформират.

Методологията на Рефлексия-Действие е разработена през 90-те години на миналия век чрез пилотни проекти в Бангладеш, Уганда и Ел Салвадор и сега се използва от над 500 организации в над 70 страни по света.

Ключови принципи

Рефлексията се основава на редица основни принципи, произтичащи както от теоретичните основи положени от Фрейър, така и от PRA и от практическия опит.

... власт и глас

Рефлексия-Действие е процес, който има за цел да укрепи способността на хората да комуникират по начин, който е най-подходящ за тях. Макар че част от процеса може да е свързана с изучаването на нови комуникационни умения, фокусът е върху това те да се използват смислено и да се търси практическото приложение на знанията, което характеризира истинското обучение.

... процесът е политически

Рефлексия-Действие се основава на признанието, че постигането на социална промяна и по-голяма социална справедливост е фундаментален политически процес. Това не е неутрален подход. Той се стреми да помогне на хората в борбата да защитят правата си, да предизвикат несправедливостите и да променят позицията си в обществото. Като такъв, той изисква от нас изрично да се припознаем с най-бедните и най-маргинализираните. Той включва работа с хората, а не за тях.

... демократично пространство

Подходът включва създаването на демократично пространство, в което всеки глас получава еднаква тежест. То трябва да бъде активно конструирано, тъй като не съществува естествено. Като такова то е анти-културно, защото предизвиква властовите взаимоотношения и стратификацията, които създават неравенство. Никога не е лесно и никога не може да бъде напълно постигнато, но трябва да бъде в нашия постоянен фокус.

...процесът е интензивен и екстензивен

Групите обикновено се срещат в рамките на две години, а понякога срещите продължават неопределено време. Често срещите са три пъти седмично - понякога до шест пъти седмично и рядко по-малко от веднъж седмично. Всяка среща може да отнеме около два часа. Тази интензивност на контакта е една от основните съставки на процеса, който се стреми да постигне сериозни социални или политически промени.

... стъпва се на съществуващи знания

Рефлексия-Действие започва с уважение и отчитане на съществуващите знания и опит на хората. Това обаче не означава приемане на мнения или предразсъдъци без предизвикателство. Нещо повече, винаги ще има част от процеса, в който участниците ще имат достъп до нова информация и идеи от нови източници. Ключът е да се даде на хората контролът.

... свързаност между рефлексията и действието

Методът включва непрекъснат цикъл на рефлексия и действие. Не става въпрос за размисъл или учене заради самото него, а за размисъл за промяна. Нито пък е за действие, изолирано от размисълът /рефлексията/, тъй като чистият активизъм бързо губи посоката. Това е сливане на тези елементи и може да започне и с двете.

... използване на инструменти включващи участието

В процеса на размисъл и действие се използва широка гама от инструменти за участие, които спомагат за създаването на отворена, демократична среда, в която всеки може да допринесе. Подходите за визуализация са от особено значение (календари, диаграми, карти и т.н.) и могат да структурират процеса. Използват се и други методи и процеси, включително театър, ролева игра, песни, танци, видео или фотография.

... осъзнаване на властта и контрола

Всички инструменти за участие могат да бъдат изкривени, манипулирани или използвани по експлоатиращ начин, ако не са свързани с осъзнаване на властовите взаимоотношения. Рефлексията-Действие е политически процес, в който множеството измерения на властта и стратификацията винаги са в центъра на размисъла, а действията са ориентирани към

промяна на несправедливи отношения на власт, независимо от тяхната основа. Необходим е структурен анализ, за да се гарантира, че въпросите не се разглеждат на повърхностно ниво. Само чрез такъв анализ могат да се определят ефективни стратегически действия.

... съгласуваност и самоорганизация

Рефлексия-Действие трябва систематично да се използва. Същите принципи и процеси, които се прилагат към участниците, се отнасят и за нас, в рамките на нашите собствени организации и дори в нашия личен живот. Важно е фасилитаторът да участва в процеса заедно с участниците, като подчинява поведението, опита и мненията си на същия анализ, вместо да стои извън като учител или съдия. В идеалния случай фокусът на процеса трябва да бъде върху самоорганизацията, така че групите да се управляват самостоятелно, където е възможно, вместо да се улесняват или да зависят от външни лица.

Как работи методът?

В програмите на ActionAid се създават кръгове за рефлексия и действие, включващи различни групи от хора. Обикновено кръговете включват най-маргинализираните хора в общността и могат да бъдат създадени отделни кръгове за различни групи, например жени, деца, дребни фермери или членове на общността на Далит. Кръговете понякога се съсредоточават върху конкретен проблем, като правата на земята или образованието.

Подкрепени от квалифициран фасилитатор, членовете на кръга използват разнообразни инструменти за участие, за да анализират ситуацията, да идентифицират нарушенията на правата и да работят заедно, за да направят промяна. Групата или фасилитаторът ще решат кой инструмент е подходящ в даден момент - и съответно ще го адаптират. Инструментите осигуряват първоначална структура на процеса на рефлексия, за да се насърчи дискусиата и хората да могат да развият собствени учебни материали, като базират анализа си върху систематизирането на собствените си знания. Това уважение към собственото знание и опит на хората е мощна основа за подхода Рефлексия-Действие при ученето, който се основава на това, което хората знаят, а не се фокусира върху това, което не знаят. Идеята е да се използват методите на участието, за да се гарантира, че гласовете на хората се чуват еднакво, в рамките на структурирания процес на обучение и да се анализира динамиката на процеса.

Рискове при използване на методи, включващи участието

Инструментите трябва да се разглеждат като катализатор, а не като заместител на дебата, и никога не трябва да се превръщат в самоцел. Никакъв инструмент или метод не е заместител на подходящите въпроси и всеки инструмент може да бъде подкопан с лоши въпроси. Отворените въпроси могат да стимулират критическото мислене и диалог. Важно е да слушате внимателно и да дълбаете по-дълбоко, отвъд очевидните отговори, като питате защо и защо и защо, за да откриете основните причини за проблемите. Също така ще е необходимо да зададете въпроси, които може да са неудобни, които изследват властови отношения, основани на база пол, класа, каста, раса, физическа или интелектуална способност, йерархия, статус, език или външен вид. Добрите въпроси са навременни и подходящи и навлизат под повърхността като изследват структурните проблеми.

Профил на фасилитатора /обучителя

Опитният учител е от съществено значение за процеса. Той/ Тя трябва

- да е от местната общност
- да е приет от членовете на кръга
- да има подходящо ниво на образование
- да има желание за учене
- да има силен характер и да е чувствителен на тема „джендър“
- да е готов да отдаде време и енергия
- да се чувства ценен и подкрепен.

Някои ключови характеристики, които фасилитаторите трябва да имат:

- Силни умения за междуличностна комуникация.
- Способност за работа в екип.
- Добър комуникатор - активни комуникационни умения.
- Способност за разрешаване на конфликти.
- Способност за бързо обучение и управление на промените.
- Да притежава основни умения за подпомагане на общността / групата.
- Знанието и / или осъзнаването на принципите на обучението за възрастни би било предимство.

Права на жените

Ключът към Рефлексия - Действие е анализът на отношенията между половете и властта. Джендър (социален пол) се отнася до социалните отношения, създадени между мъжете и жените, момчетата и момичетата. Въпреки това, социалният пол не може да бъде обсъждан изолирано - половите отношения са конкретни за дадения контекст. Анализът на социалния пол разглежда как физическия пол взаимодейства с други видове обекти на потисничество като класа, раса, каста, възраст, религия и сексуална ориентация. Отношенията между половете се различават в зависимост от специфичния културен, икономически, политически и социален контекст. Макар че анализът на властта не е пълен, без да се вземе предвид полът, анализът на пола не е пълен, без да се изследва как социалният пол /джендър/ взаимодейства с другите измерения на властта.

Защо полът е толкова важен? Анализът на властовите неравенства и овластяването на маргинализираните хора е от основно значение за метода Рефлексия-Действие. Изследването на неравенството между половете е основен аспект при разглеждането на властта. Отношенията между половете и насилието на основание пол са често negliжирани в ранните проекти, включващи Рефлексия и в редица други популярни програми в областта на образованието. Основни въпроси като достъп до и контрол върху ресурсите; насилие, основано на пола; и разделение на труда по пол бяха пренебрегвани. Индивидуалната трансформация обаче, е важна за колективната трансформация, и това е особено вярно, когато се разглежда социалния пол /джендър/. Фасилитаторите за Рефлексия-Действие,

заедно с персонала на финансиращи или изпълнителни агенции, трябва да разбират и осъзнават последствията от анализа на пола.

Път на овластяване: подход, основан на феминистката компетентност

Методологически подходът за овластяване, описан в раздел 1 от този Наръчник, се разглежда като процес, чрез който жените:

- осъзнават правото си да имат права: да идентифицират ситуации на дискриминация и подчинение и причините, които ги генерират
- да признават и ценят своите интереси и собствения си авторитет; придобиват самочувствие, субективна сигурност и легитимност да бъдат това, което са
- засилват капацитета си и инициират процес на промяна към придобиване на сила на индивидуално ниво, както и на колективно ниво.

С други думи, когато използваме подхода "овластяване", ние ще прилагаме феминистката перспектива. Овластяването се разглежда като процес, чрез който жените осъзнават своето място сред другите, своите права, както и необходимостта да трансформират ситуацията и да създадат равнопоставеност в своите взаимоотношения. Това е дълъг процес, който не е непременно лесен и често предполага подкрепа отвън, за да се изгради способността на една жена да мисли като свободен човек и да взема самостоятелни решения; за превръщане на неравностойните отношения между двете страни в отношения на уважение и уважение.

Овластяването на жените е и осъзнаване на правото да имаш права, както и придобиването на увереност за постигането на собствените цели. Жените изграждат своята независимост от други авторитети чрез придобиване на самочувствие, чувство за сигурност и подкрепа на правото да бъдат това, което са. Чрез процеса на овластяване те започват да взимат решения и да поемат контрол над собствените си тела. Започват да разбират, че основната причина за практикуването на всякакъв вид насилие е желанието за власт и контрол върху другото лице.

В момента, в който жените разберат същността на концепцията овластяване, те са готови да вземат решение за излизане от насилствената връзка, включително като пристъпят към икономическа независимост.

Овластяването на жените не може да бъде направено от някой друг. Ролята на IPV професионалиста е да улесни процеса на овластяване като даде възможност на жената да участва активно в него. Нейната / неговата задача е да помогне на жените да открият колко много знания имат; да ги насърчи да научат повече и да им покажат как да увеличат потенциала си. Професионалистът създава благоприятна среда за учене, експериментиране, проучване и израстване. Това е процес на споделяне, на даване и вземане; не само за един човек, който е "експерт" в изграждането на знанията и уменията на другите. И участниците и преподавателите трябва да се развиват чрез споделяния опит.

При фасилитирането, точно както и при овластяването, самият процес е по-ценен за целевата група от постигнатия резултат.

Овластяването не е замислено като крайна цел, а като многоизмерен процес на преобразуване, започващ от самия оцелял и базиран на механизми на вземане на решения, автономия и участие, които са непрехвърлими.

В съответствие с този процес, който има овластяващ ефект, феминистките организации обикновено прилагат своите методики по гъвкав начин: това е рамково предложение, което може да бъде адаптирано към различните контексти и разнообразие на участниците.

Този подход се основава на модели, основани на личните **компетенции**, които позволяват идентифицирането и възстановяването на собствените умения. Методологиите, основани на компетентност, се оказаха много ефективни за даване права на жените. Подходът на компетентност позволява признаването на умения без социална стойност, придобити във формален и неформален контекст, като тези, свързани с феминизираните задачи (грижи за зависими лица, домашни задължения) и след това прехвърлянето на тези компетенции в контекста на заетостта и насърчаване на тяхното развитие.

Въпреки че има много класификации на компетенциите, една ключова такава е тази на емоционалните компетенции /Goleman, 1999/ като придобити умения, които могат да бъдат подобрени по всяко време на живота. Те са набор от реални или потенциални умения, които ви позволяват да се справите по-добре с изискванията и предизвикателствата на ежедневните ситуации и сложността на света. Емоционалната компетентност е широко обхватна, защото има както частна, така и обществена страна. Личните компетенции са свързани с начина, по който се контролираме и така осъзнаваме и контролираме нашите чувства, силни и слаби страни. Социалните компетенции са свързани с начина, по който влизаме и поддържаме взаимоотношенията с другите и с начина, по който чувстваме и разбираме емоциите и нуждите на другите.

Ключови емоционални жизнени компетенции (Camarasa, M., Sales, L., 2013):

- 1. Самопознание:** Осъзнаване на собствените силни страни и ограничения, ценности, емоционални възможности, потенциал и бъдещи планове и способността да говорим за тях.
- 2. Самоувереност:** Идентифициране на личните умения и възможности и оценяване на тяхната полза в различни жизнени ситуации.
- 3. Самостоятелност в действията:** Самостоятелно и отговорно вземане на решения и действия в съответствие с личната преценка, като се зачитат общите правила.
- 4. Постоянство и устойчивост:** Способност, която позволява да се развиваме в положителна посока и да управляваме преходните си процеси (на лично, работно и социално ниво), въпреки сериозния стрес или особено трудните или неблагоприятни жизнени условия, които увеличават значително риска от провал. Така човек може да развие стратегии за активно адаптиране и най-вече – да променя стратегиите.
- 5. Контрол над емоциите:** Разпознаване, интерпретиране и управление на емоциите, както собствените, така и на другите.

6. Преговаряне и разрешаване на конфликти: Зачитането на различните интереси по конструктивни изпълнен с уважение начин, подкрепящ взаимно взетите решения.

7. Комуникация: Разбиране, изразяване и интерпретиране на вербални, невербални и писмени послания, мобилизиране на необходимите умения, нагласи и знания за осъществяване на адекватно взаимодействие в съответствие с нуждите на човека и с изискванията на ситуацията.

8. Критично мислене: Това е способността да мислим ясно, рационално и независимо. Мислещият критично е способен да заключи какви ще бъдат последствията, като се опира на знанията си, и е наясно как да използва информацията, за да разрешава проблеми.

9. Работа в екип и сътрудничество: Способност да се интегрираш и да участваш пълноценно в дадена група, като работиш за постигането на обща цел.

10. Умение да се планира: Способност човек да си представя сравнително близкото бъдеще, да идентифицира и опознава своите интереси и да планира стратегия за тяхното постигане.

Някои от ключовите аспекти на този процес на признаване на компетенциите са:

- Индивидуално проучване на миналото и настоящето, работа по личните очаквания, мотиви, ценности и вярвания, роли и модели.
 - Проучване на околната среда, идентифициране на ключовите елементи от контекста, пречките и възможностите, анализиране и предлагане на цели за промяна.
 - Извличане на ресурси, идентифициране на умения и лични компетенции, придобити през жизнения и професионален опит, тяхната оценка и изграждане на реалистичен и позитивен образ за себе си.
 - Проектиране на бъдещето, определяне на собствения жизнен и професионален проект като стратегия за планиране, експериментиране и вземане на решения въз основа на уменията и компетенциите, възстановени и придобити в процеса.
- Процесът затваря цикъл, който е динамичен и кръгов и улеснява изграждането на умения и компетентности, в който жените са активни агенти на бъдещето си.

Чрез различни дейности се търсят няколко пресичащи се цели, които са важни за овластяването:

- Насърчаване на осъзнаването на дискриминацията, основана на пола, като се идентифицират структурните, социалните и културните причини, които я генерират.
- Увеличаване на самочувствието ("самоуправление").
- Укрепване на позицията на главно действащо лице в процесите, в които жените желаят да участват.

- Идентифициране и извличане на лични възможности и ресурси и развиване на основни умения за устойчивост, основани на признаването на личното учене, в което всеки участва.
- Определяне на жизненоважен и / или професионален проект, чрез вкарване на лични ресурси, които улесняват иницирането и поддържането на процеса, който включва жизненоважни промени.
- Мобилизиране за идентифициране на собствените интереси и за трансформиране на взаимоотношенията колкото е възможно повече от лични към колективни и социални, което ще ограничи дискриминацията.

Ролята на фасилитатора / учителя

Овластяването на жените не може да бъде осъществено от други. Ролята на фасилитатора е да улесни процеса на овластяване, като позволи на жената активно да участва в него. В повечето феминистки организации, които използват този подход за овластяване на оцелелите от насилие в партньорската връзка (като центровете за борба с насилието в Италия), фасилитаторът също е жена: това помага да се създаде атмосфера на доверие и да се допринесе за колективното овластяване на жените от феминистка перспектива; за идентифициране на структурните бариери пред равенството между половете и за разработване на общи стратегии за преодоляването им.

Задачата на фасилитатора е да помогне на жените да открият колко знания имат, да ги насърчи да научат повече и да изследват и увеличат своя потенциал. Професионалистът създава благоприятна среда за учене, експериментиране, проучване и израстване. Това е процес на споделяне, даване и приемане; не само за един човек, който е "експерт" в изграждането на знанията и уменията на другите. Както участниците, така и учителите трябва да се развиват чрез споделяне на опит.

При фасилитирането, както в подхода за овластяване, процесът е по-важен от крайното постижение и цел.

Изпълнението на това методологическо предложение предполага използването на инструменти, които улесняват участието в процес, съсредоточен върху преживелите насилие в партньорската връзка, върху техните цели и интереси, поставящ акцент върху експерименталното проучване, интегрирането на емоциите и експериментирането.

От тази гледна точка **груповото** измерение има ключова стойност като конструктивно пространство с много положителни и жизненоважни преживявания, които насърчават взаимната подкрепа едновременно с признаването на многообразието.

Джендър перспективата означава също така да се подкрепят процесите на лична промяна, които обикновено са свързани с наемане на работа на жената, доколкото за мнозина, промяната на работата или професионалната им ситуация включва промени и в други области на живота. Често решението за връщане на работа, особено след известно време, предполага промяна - пряко или непряко - на ролята на жената в семейната сфера. Като се има предвид тези процеси, признаването на цената и значението, което имат жените, е основен компонент на подкрепата от страна на фасилитаторите.

1.6. Организационно ниво: важността на изграждането на партньорска мрежа

Една от основните бариери, с която се сблъскват женските организации, приютите и центровете за борба с насилието, е тяхната изолация. Работата за овластяването на преживелите насилие в партньорската връзка изисква колективни усилия, които центровете за борба с насилието не могат да предприемат сами.

Първо, холистичният подход за подпомагане на преживелите насилие означава създаване на механизми за координация с други заинтересовани страни в областта, за взаимно предоставяне на допълнителни услуги и оптимизиране на човешките и финансовите ресурси.

Второ, центровете за борба с насилието и НПО често се сблъскват с ограничени и оскъдни ресурси, което влошава тяхната стабилност. В следващия раздел са описани стратегии за подобряване на застъпничеството и постигане на устойчиво финансиране и подкрепа.

Застъпничество в полза на НПО центровете срещу насилието

Когато говорим за подкрепа на жени, които желаем да излязат от връзка на насилие от интимния партньор чрез икономическо овластяване, трябва да имаме предвид, че НПО – центровете ще бъдат изправени пред много предизвикателства, тъй като от тях ще се изисква широк набор от умения. За да се постигне максимален ефект от действията, ще е необходимо сътрудничество с други лица - както публични, така и частни. За изграждане на такива подкрепящи партньорски мрежи, ще е необходимо картографиране на нуждите от една страна, а от друга – идентифициране на онези заинтересовани страни, които имат специфичните умения да отговорят на тези нужди.

Стъпка 1. Картографиране на нуждите

Картографирането на нуждите трябва да започне от нашия собствен опит в подпомагането на жените преживели IPV, чрез намирането на икономически алтернативи. Трябва да се изброят всички нужди и да се определят тези, които изискват външна подкрепа. Вторият етап включва картографиране на опита на други НПО центрове, за да се види какви действия и стратегии те прилагат, и които ще укрепят нашите интервенции.

Стъпка 2. Анализ на нуждите

Идентифицирането на нуждите трябва да бъде последвано от техния дълбочинен анализ. Това е важно, за да се определят приоритетите за работа в дългосрочен план. Например, грижата за децата е проблем, който може да доведе до различни видове действия: сътрудничество с доброволци може да бъде краткосрочно решение в отговор на нуждите за предоставяне на жените на такива услуги на ниска цена или безплатно. В случай, че в близост няма доставчик на такива услуги, който отговаря на нашите нужди, може да се наложи да се набират средства, за да се гарантира, че нашият център е в състояние да отговори на нуждите от грижи за децата на жените, които подкрепяме. При отсъствие на

специализирани услуги за гледане на деца в нашата географска област, може да се наложи да организираме застъпническа дейност пред местната власт с цел да се гарантира в дългосрочен план предоставянето на такива услуги. Ето защо ние можем да отговорим на един нуждаещ се по различни начини в зависимост от капацитета ни в момента да предоставим краткосрочно решение или да предложим по-структурирано, дългосрочно такова.

Стъпка 3. Картографиране на заинтересованите лица

След като сме идентифицирали и анализирали потребностите, които изискват сътрудничество с други лица, ние трябва да направим карта на наличните частни и обществени организации, които са на разположение в нашия район и които са в състояние да отговорят на тези нужди. Всички публични и частни лица (офиси на местната власт, неправителствени организации, фирми, които са чувствителни към проблемите на правата на жените, и т.н.) трябва да бъдат включени в нашата карта. След като завършим процесът, ние трябва да се запитаме какви критерии искаме да приложим при избора на нашите заинтересовани лица. В един идеален свят, тези критерии следва да се съчетават перфектно с нашите ценности и подход (например, бихме могли да изберем компании с корпоративна политика за социална отговорност, феминистки организации и т.н.). Често практиката не ни предлага широк спектър от обекти, които могат да отговарят на нашите критерии - съвпадение с нашите ценности и подход и предоставяне на услуги на достъпни цени или безплатно. Ето защо ние трябва прагматично да определим нашите стратегии, за да се осигури съгласуваност между нашите ценности и това, което е възможно да се осъществи. Не забравяйте, че в случай, че селекцията не отговаря на желанията ни, може да се предвиди по-дългосрочна стратегия, включваща застъпничество и изграждане на мрежи на национално / международно ниво. А краткосрочното решение в действителност може да ни помогне да отговорим на непосредствените нужди на жените, които подкрепяме и които трябва да са приоритет за нас, без значение от контекста.

Примери за ефективно изграждане на мрежа

При изграждането на партньорски мрежи нуждите на НПО центрите могат да се групират в три основни категории: услуги за подкрепа, набиране на средства и застъпничество.

Услуги за подкрепа

- Омрежаване с търговски предприятия: за набиране на средства или подкрепа в натура
- Омрежаване с колеги – други НПО центрове: за партньорска подкрепа и взаимно обучение

Набиране на средства

Все повече фирми и предприятия се интересуват от доказване на социалното си въздействие и от партниране с организация, която има социална кауза. Нещо повече, институциите все

по-често финансират партньорства между различни заинтересовани страни (т.е. фирма с НПО). Компаниите могат следователно да предоставят добри възможности за набиране на средства за вашите нужди или за предоставяне на услуги, които вие не предлагате. Финансиране от ЕС също може да бъде друг ценен източник на финансиране. Ако не разполагате с капацитет да бъдете основен кандидат по проект /апликант/, вашата НПО може да стане партньор на друга водеща организация. По този начин вие ще развие втрешния капацитет на организацията ви за набиране на средства. Положете усилия да разберете политиките и приоритетите за финансиране на ЕС в областта на вашия предмет на дейност. Също така, опитайте се да си партнирате с организации с допълващи се способности и умения.

Застъпничество

Тази категория на нуждите обхваща сенсбилизация и застъпнически дейности, насочени към правителство, местна власт и публични институции за промени в политики и закони. Важно е да се картографират всички съответни институции и да се направи списък на всички политически фигури, които могат да повлияят на съответните процеси (кои определят бюджета за НПО центрове; кой одобрява закони, планове, действия, и т.н.). Освен това, важно е да се картографират всички съответни политически процеси и събития, които протичат през годината или в следващите няколко години, така че да можете да планирате ефективни действия, с които да повлияете, както индивидуално, така и в партньорство с други организации / НПО центрове.

За да са ефективни застъпническите ви дейности, трябва да запомните, че обикновено политиките /представителите на институциите нямат (или не желаят да имат) много време, което да посветят на вас. Обикновено и НПО центрове нямат достатъчно време за застъпническа дейност. Така че, когато имате намерение за действие, използвайте времето си по ефективен начин.

- **Жените политици може да са по-чувствителни от мъжете политици.**

Това не е правило и не е стереотип свързан с пола. Освен това, като център срещу насилието може да предпочетете оценяване доколко и кои жени в позиции са защитнички на правата на жените. При всички случаи е добре да инвестирате времето си в разговори с най-чувствителния по темата и най-влиятелния човек, до когото можете да стигнете.

- **Ако предложението за промяна в политиката е подкрепено от различни политически партии, то има много по-голяма вероятност да бъде одобрено.**

Затова не трябва да забравяте да работите с различни партии, дори и с тези, които мразите! Често жени от различни партии се обединяват в подкрепа на решение, което е в полза на жените. Като алтернатива, можете да изберете най-чувствителните по темата партии и да ги помолите те да убедят представители от другите партии да си сътрудничат с тях по същия проблем.

- **Инвестирайте време в създаване и систематизиране на знанията:**

като НПО центрове срещу насилието с дългогодишен опит в своите области сте ключов участник за влияние върху политиките и за промяна в институционалната практика, засягащи живота на жените, пострадали от IPV, особено на местно и регионално ниво. Не забравяйте, че имате специфични знания и практически опит, които институциите нямат, но са им необходими за формиране на политики и закони. Тези знания и опит трябва да бъдат оценени, но те сами по себе си, не носят промяна:

- **Подгответе и предоставете числа и анализ:** вие трябва да покажете и ясно да демонстрирате необходимостта от промяна в политиката и законите. Повече от често промяната изисква инвестиции и във време на строги икономии, трябва да бъдете убедителни, повече от всякога. Ако не разполагате със собствен капацитет да инвестирате време и човешки ресурси в тази дейност, потърсете партньор с възможности, който може да ви подкрепи в процеса (експерти, доброволци, неправителствени организации, изследователски центрове готови за проучване на специфични теми, свързани с насилие, основано на пола, и т.н.)
- **Направете справка с международните ангажименти:** тя може да бъде мощен инструмент за да напомните на институциите за ангажиментите, които са поели на международно ниво и за действията, които се очаква да те да инициират (например, задълженията след ратифицирането на международна конвенция, достигане на минималните стандарти, договорени на международно равнище, и т.н.).
- **Помолете ги да дойдат и да посетят вашата структура:** покажете им проблема; разкажете им ваша значителна история от работата си; накарайте ги да заживеят с проблема, с който вие живеете. Да не забравяме, че към политиците са насочени много лобита, а някои от тях са по-убедителни и по-силни от вас.
- **Наблюдавайте и оценявайте действията си:** пишете доклад в края на всяка година, като посочвате това, което сте били в състояние да направите; онова, което не сте били в състояние да направите и това, което е необходимо да се направи на институционално равнище, за да се подобри ефективността ви
- **Комуникирайте ефективно:** партньор, с добри и чувствителни комуникатори е в състояние да разпространява информация и да я направи разбираема и за непрофесионалисти: не взимайте за даденост, че това, което е ясно за вас, е ясно за всички. Вашият опит е голям, но все още е ограничен. Не забравяйте също, че ако сте в състояние да обясните своите знания и политически искания по ясен и прост начин, ще сте повече в състояние да спечелите общественото мнение. А общественото мнение на ваша страна е мощен политически инструмент.

- **Разпространявайте Вашите политически искания до представители на институциите**

Ако не разполагате с време за застъпническа среща, най-добре е да напишете лобистки писма / имейли за да разпространите широко вашите искания. Колкото повече писма изпратите, толкова по-голяма е възможността да се получи контакт с интересуващите ви лица.

Ето някои съвети за ефективни лобистки писма:

- Никога не пишете писмо по-дълго от една страница – бесполезно е. Бъдете смели! Изберете 2 или 3 приоритета, които са най-важни в този момент. Винаги можете да прикачите доклад, статия, или други документи за по-нататъшна информация.
- Структурирайте писмото:
В първия параграф представете себе си и обяснете защо пишете писмото.
В централния параграф обяснете проблемите, които искате да подчертаете (добавете няколко смислени данни: те са ефективни при комуникирането на проблема).
В последния параграф предложете действието, което очаквате този човек да предприеме: как може той / тя да допринесат за решаване на проблема, който представяте?
Приключете с молба за среща или, че сте на разположение за допълнителна информация. Никога не се отказвайте от среща и никога не приключвайте писмото без подсказване бъдещо проследяване на проблема.
Напомняне: особено ако искането ви е свързано със спешен момент или предстоящ политически процес и трябва да ги мобилизирате в кратко време, на следващия ден се обадете и поискайте потвърждение, че писмото ви е получено и чакате отговор. Понякога това е единственият начин, по който можете да сте сигурни, че адресатът ви ще изчете електронната си поща / вашето писмо.
- **Актуализирайте целите си редовно**

Вие трябва да се превърнете в референтна точка за всички, които са ваша цел. Всеки път, когато публикувате доклад или статия, или сте интервюирани от медия, разпространявайте информацията до вашите политически целеви групи. Ако организирате публично събитие – поканете ги!

- **Търсете съюзи извън институционалната арена**

Лобиращо писмо с повече от едно лого обикновено е по-ефективно. Ако искането ви се споделя от различни организации, то ще е по-надеждно. В този смисъл съюзи с други НПО центрове във вашия район може да бъдат ефективна стратегия.

- **Кампания**

Партнирайте с организация, която може да ви помогне да организирате кампании. Колкото повече исканията и целите ви са видими, толкова по-добри шансове имате за успех.

1.7. Джендърно сензитивни подкрепящи мерки за икономическо овластяване на преживели насилие в партньорската връзка

Грижа за децата: добри практики

Сред предизвикатствата, пред които се изправят социалните работници в НПО центрите когато подсигурират интегрирана подкрепа на жените, преживели насилие от интимния

партньор е необходимостта да посрещнат нуждите на техните деца, за да дадат възможност на жените активно да се ангажират в процеса по изграждане на своята собствена икономическа независимост. Това е от изключително значение там, където липсват условия или пък са недостатъчни за осигуряване детска грижа, и / или разходите са много високи и не са по силите на жените. Въпреки, че през 2002 г. страните – членки на ЕС се обединиха около общите цели за осигуряване на официална грижа за децата (по-точно осигуряване най-малко на 33% за тези на възраст до 3 години и най-малко на 90% за тези от три до достигане на училищна възраст), предизвикателствата продължават най-вече в посока осигуряване на услуги за децата под 3 годишна възраст. Таблицата по-долу показва дела на децата, които се възползват от специализираните за тях услуги в страните – членки на ЕС, които са партньори по проекта. Испания е единствената страна, която е постигнала заложеното от ЕС ниво и в двете възрастови групи. Италия е постигнала европейските стандарти за групата от 3-5 години. България и Гърция са доста под границата и за двете възрастови групи.

Официални услуги по отглеждането на деца (% - но разпределение във възрастова група), 2014

	Между 3 години и задължителната училищна възраст	Под 3 год. възраст
България	71%	11%
Гърция	68%	13%
Испания	96%	37%
Италия	91%	23%
ЕС, средно	83%	28%

Източник : Elaboration on EUROSTAT data available at: <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/TPS00185>

Услугите по обгрижването на децата подпомагат достъпа на жените до намирането на работа. Поради социални и икономически причини, неплатената домашна работа и грижа за деца / възрастни се извършва основно от жени, с последствия върху възможностите им да избират професионалния си път. Тази по-широкообхватна картина на неравенството по пол трябва да се вземе предвид когато се планират дейности за насърчаване на икономическата независимост на жените, преживели насилие от интимния партньор, тъй като влияе върху резултатите, които те постигат.

Ето защо е важно – особено за НПО центрове, които не осигуряват грижа за децата на жените, които подкрепят – поради липса на финансиране, на подходящо помещение или друго – да разработват стратегии за справяне с проблема чрез сътрудничество с партньори (в т.ч. НПО, които извършват такива услуги; компании, които имат желание да подпомагат дейностите на НПО центрове и т.н) или местни институции.

Освен това, липсата на грижа за децата на местна почва трябва да бъде дискуссионен въпрос по време на застъпнически срещи с местни / национални институции, за да се насочи вниманието към това как икономическата независимост на жените – и за тези, които искат да излезнат от насилствена връзка, може да бъде повлияна от липсата на адекватни услуги.

Добра практика: Женски Център Кардица, услуги по обгрижване на деца

В допълнение на подкрепата от Отдела по Заемостта, жените – преживели домашно насилие могат също да се възползват от детския кът за творчески дейности и детската ясла, които поемат грижата за децата на работещите майки; на тези, които искат да влезнат в трудовия пазар или пък на жени, които посещават обучителни програми.

1. Професионален център по детско творчество

Центърът функционира от 1993 г. като при старта си е бил алтернативен нощен център. Към днешна дата той покрива нуждите от грижа за децата на жените, които работят следобедите или пък са потребители на услуги от други категории на женския център. Този център дава подслон на 25 деца в предучилищна възраст целогодишно, от 2,5 – 5 години, 8 часа на ден от 13.00 до 21.00 ч.

Центърът се финансира от 3 различни източника:

- 1) От бюджета на женския център, който покрива най-голямата част от оперативните разходи;
- 2) Регионални служби, като резултат от изпълнение на проект, който поема престоя на 7 деца;
- 3) Родителите, с изключение на тези от уязвимите групи, като напр. жени – жертви на насилие. Тези жени винаги са били възприемани като получатели на услугата за своите деца и не плащат нищо.

Работниците са 4 жени, 3 от тях (педагогически персонал) на пълно работно време, 1 хигиенист 5 часа / ден. Годишни оперативни разходи: приблизително 70.000 евро.

2. Дневна детска ясла

Структурата функционира към кметството на Кардица от септември 2002 г. в нея са настанени 20 деца на възраст до 2,5 години и е единственият такъв към Кметството на Кардица, с работно време от 6.30 – 14.30 ч всеки работен ден.

Центровете получават проектно финансиране за оперативни нужди. Родителите плащат своя дял. Майките, жертви на насилие винаги имат приоритет, след като са квалифицирани като

настоящици на децата си и не плащат нищо. Работниците са 4 жени, 3 – детски сестри, на пълно работно време, 1 хигиенист – 5 часа на ден.

Проектът получава проектно финансиране от регионалната власт. Оперативният бюджет е около 60 000 евро.

Добри практики на настаняване на преживели насилие

Настаняването е ключов елемент в насърчаването на икономическото овластяване на жените, преживели насилие от интимния партньор. Разбира се, в началото са действията за овладяване на спешната ситуация. Настаняването всъщност осигурява безопасно място за жени, които желаят да напуснат партньорите си – насилници. Тъй като не всички кризисни центрове разполагат с подслони, те често се срещат с проблема по осигуряване на безопасно настаняване на жените, които подкрепят. В този случай от изключително значение е партньорството с друга организация или заинтересована страна; дългосрочно лобиране с институции, които осигуряват временни и достъпни къщи за жените, преживели насилие от интимния партньор. Случаите описани по-долу посочват примери за социално настаняване, които могат да дадат идеи на НПО центрове как да се справят с проблема.

Преходно настаняване – кметство на Болоня

Потребители, за които е предназначена услугата	Хора, в ситуации на социално изключване: <ul style="list-style-type: none"> - Възрастни, които напускат затвор или временно нямат подслон - Възрастни в неблагоприятни социални условия - Самотни жени с малки деца - 18 год или по-малки деца, които напускат институции.
Кратко описание на проекта	Институт за социално включване “Don Paolo Serra Zanetti” е създаден от кметството на Болоня, използвайки наследството оставено от Дон Паоло Сера Занети. В рамките на проекта са подсигурени 9 жилища за възрастни в ситуация на социално изключване. Две от жилищата са отпуснати от Poveri Vergognosi ASP, седем са собственост на кметството на Болоня. НПО-тата (асоциации за социално подпомагане, доброволчески асоциации) се регистрират в списък към отдел „Социално подпомагане” за правото на ползване на жилища за настаняване за период най-малко от 6 месеца на хора, в състояние на социално изключване. Проектът предполага осигуряване на: <ul style="list-style-type: none"> - 2 апартамента за НПО-та, които представят проекти, насочени към хора с непланирана необходимост от краткосрочно настаняване до 6 месеца (напр. граждани,

	<p>освободени от болници или във временен отпуск от затвора и нямат възможност да се върнат в домовете си);</p> <ul style="list-style-type: none"> - 7 апартамента на НПО-та, които представят услуги за хора, с необходимост от място за по-дългосрочно настаняване (18-24 месеца) в рамките на проекти за социално включване. <p>Всяка асоциация може да подпише договор за максимум от 3 апартамента, дори и от двата типа (кратко или дългосрочен престой). Асоциациите трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вземат участие в работни групи, координирани от института - Поемат активности по приемането и придружаването на жертви в рамките на индивидуални програми, насочени към трудова и социална интеграция - Подават 3-месечни отчети за развитието на проекта (за оценка от Института за социално включване, Vergognosi ASP, представители на социални услуги.)
<p>Описание на услугата</p>	<p>Проектът в момента се реализира. На този етап, организациите, които ще получат апартаментите за свободно ползване в рамките на персонални програми за социална, трудова и интеграция по настаняването са вече избрани. Те ще разпишат договори за осигуряване на апартаменти за краткосрочно настаняване от 2 години и за дългосрочно настаняване – за 4 години. Апартаментите са общо 9. НПО-та имат ангажимент да ги обзаведат и отворят сметки за комуналните услуги на свое име (електричество, вода, газ). Асоциациите подбират ползвателите на програмите, които поемат ангажимент за участие в поемането на разходите по издръжката на апартаментите, спазването на правилата и изпълнениена своите персонални програми в периода на настаняване.</p>
<p>Активности</p>	<p>Избраните асоциации вече имат дълъг опит в аналогична дейност и разполагат и с други апартаменти, които използват за първоначално настаняване. Хората, които ще се възползват от преходното настаняване са хора, които ще се възползват и от втория етап на автономната програма по приемане. Това е позитивен фактор, който ще подпомогне успешното съжителстване (във всеки апартамент могат да бъдат настанени 2-3 човека), тъй като ползвателите вече са били част от общи програми в апартаментите при първоначален прием. Престоите са временни. Определените проекти включват</p>

	<p>цялостни програми по социално интегриране по време на различни етапи в зависимост от нуждите на ползвателите и целят постигането на пълна автономност за съответния ползвател: от помощ в бюрократичните процедури и необходимите документи до професионално обучение и програми за навлизане на трудовия пазар, както и при търсенето на решения за постоянно настаняване. В края на програмата, клиентът ще има готовност да освободи мястото на нов ползвател.</p>
<p>Резултати</p>	<p>Споразуменията са сключени със следните организации:</p> <ul style="list-style-type: none"> - “AVOC” стартира самостоятелни проекти за два апартамента за краткосрочно наемане от възрастни, които напускат затвора - „Villaggio del fanciullo” организира 2 самостоятелни проекта за апартамента за дългосрочно наемане от пълнолетни, както и други млади хора, които напускат институции - „Casa delle Donne per non subire violenza” – 2 апартамента за дългосрочен престой за самотни жени с малко дете / деца - “Mondo Donna” – 2 апартамента за дългосрочен престой за самотна майка с малко дете / деца - “Associazione Don Paolo Serra Zanetti” – индивидуални проекти за 1 апартамент за дългосрочно наемане от възрастни в неблагоприятни от социална гледна точка условия.

Интеграционен проект за настаняване на ромски фамилии, осъществяван от кметството на Болоня

<p>Потребители, за които е предназначена услугата</p>	<p>Имигранти, основно ромски фамилии от Румъния, с деца, които са пристигнали в Болоня основно от Крайова и къмпингуващи в незаконен бедняшки квартал, на брега на р. Рено. Някои от тях след разрушаването на бедняшкия квартал, доста време нелегално са обитавали частно местообиталище, което им е позволило да посещават училище, а възрастните да влезнат на трудовия пазар.</p>
<p>Кратко описание на проекта</p>	<p>Кметството на Болоня стартира програма по настаняване на първо място, за да се справи с извънредната ситуация по</p>

	<p>приема на румънските роми през 2005 г. Две структури за спешна дейност са били създадени, впоследствие се е пристъпило към осигуряване на възможност за настаняване на семейства в апартаменти.</p> <p><i>Структурите</i> са били създадени за настаняване на румънски ромски фамилии с разрешение за престой. От 1 януари 2007 год, след приемане на Румъния в ЕС, румънските граждани нямат нужда от разрешително за престой и установяване на италианска територия. Структурите се управляват от кметството, вкл. различни общински обслужващи звена (Сектор „Защита”, Социален сектор за малцинствата и семействата, и т.н). Услугите в центровете се възлагат на външни изпълнители.</p> <p>Критерият за достъп до апартаментите е поне един от членовете на семейството да има постоянен трудов договор най-малко за 3-4 години. Подкрепа за ромските семейства в трансфера от делегирана грижа към самостоятелно настаняване в апартаменти е поверен на Кооператив “La piccola Carovana”. ACER – Azienda Casa Emilia Romagna, който поема поддръжката на апартаментите, докато Poveri Vergognosi ASP поема социалното управление по настаняването.</p>
<p>Описание на услугата</p>	<p>Ромските семейства, които отговарят на необходимите изисквания се възползват и от програмите, които съпровождат настаняването. Кметството на Болоня прехвърли тази дейност към кооператив “La piccola Carovana”, докато Servizio Integrazione Interculturale към министерството се занимава с осигуряване на ресурси по настаняването и планирането на услугата. Апартаментите не са собственост на кметството, а се наети на пазара на частни имоти. Ромските фамилии могат да останат в апартаментите за 4 години, като продължителността е директно договорена от кметството със собствениците на апартаментите. 50% от наема се плаща от ромските семейства, а останалата част от кметството.</p>
<p>Дейности</p>	<p>Програмата, която съпровожда настаняването е планирана по начин, по който да подsigурява постепенното социално включване на скитнически групи, които за първи път трябва да живеят в апартамент. Екип от социални работници посещава редовно семействата и ги подпомага в различни аспекти по управлението на дома, които могат да им изглеждат твърде сложна дейност или да провокират сблъсъци (от правилата в жилищната кооперация до плащането на услугите, отношение</p>

	към мълчанието, използването на домакински електрически уреди).
Резултати	Програмата приключи с настаняване на 44 семейства в апартаменти, общо 198 човека. 27 от тях бяха семейства, които идват от институцията на “Villa Salus” общо 125 човека, вкл. 57 представителя на малцинствата. Семействата, които идват от “Residenza Sociale Temporanea Gandhi” бяха 17, с общо 73 човека (няма данни за представителите на малцинствата).

Проект Hygeia – Болоня

Потребители, за които са предназначени услугите	Възрастни хора, млади двойки и хора с увреждания
Кратко описание на проекта	Проект Hygeia получава своето име от идея на британски утопист от 19 век, който мечтаел за град, където човек може да живее без тежестта на поддръжка на къща, със строги правила на солидарност между обитателите. Кооператив Edificatrice Giuseppe Dozza през 1999 год. представя на кметството идеята си за предоставяне на апартаменти за настаняване на възрастни хора, млади двойки и хора, с увреждания. Идеята е да се създаде не гетоза самотници, а място на интеграция и солидарност.
Описание на услугата	Проектът се реализира във Via dell’Arcoveggio с изграждането на 80 новонаети апартаменти с високо технологично обзавеждане, „къщи, които растат”. Решенията подсиуряват разширение на определени апартаменти чрез наемане при сравнително опростени процедури, околни пространства, които са вече реконструирани и покрити, основно за общо ползване. Тези пространства са с прекарани връзки за електричество и други комунални услуги в апартаментите, които са вече наети. Съседни апартаменти са организирани и обзаведени по начин, който позволява размяна на спалня или

	<p>втора баня, където поради промяна на големината на дадено семейство могат да се правят реконструкции, които дават преимущество на пребиваващите. Понякога има предвидена възможност за директна връзка между големи апартаменти с намиращи се наблизо малки такива в близост, което би подпомогнало напр. доброто съжителстване между младо семейство с възрастнотоакова. Проектът изпълнява изискванията на предложението BRICK (Experimental Programme of Sustainable Building Regulations for the City of Bologna), което определя финалните идеални условия за физическо благоденствие, както и намалената енергийна консумация.</p>
Дейности	<p>Неразделна част на проекта е Time Bank (Banca del Tempo), която предоставя услуги на 5000 членове на кооператива, а не само на обитатели на апартаменти в Via dell'Arcoveggio. Това насърчава контактът между членовете, фасилитирайки изграждането на солидарна мрежа между обитателите на комплекса и цялата асоциативна база на Кооператива.</p>
Резултат	<p>Строителната работа стартира през пролетта на 2002 г. и завършва през 2006 г. Жилищният комплекс е съставен от 4 сгради с над 80 апартамента, с обща портиерна, 2 общи зони, стая за празненства и колективни игри, телевизия, игри, зона за четене и разговори, малка детска градина с капацитет до 15 деца, управлявана в рамките на ангажимент, поет от кметството на Болоня.</p>

Интегриран проект по настаняване в социални домове - Villaggio Varona, Милано

<p>Потребители, за които е предназначена услугата</p>	<p>Липсата на политики в обществените места за настаняване през последните десетилетия доведе до ситуация на широко разпространено безпокойство сред населението. По-специално, семействата с ниски и много ниски доходи и на мигранти са най-тежко засегнатите групи. От 2003 год., 25 чужди семейства са живели в рамките на 'Villaggio Varona', заедно с още 55 италиански фамилии на наемни цени на 1/3 от пазарните нива. Много от тези фамилии, като резултат имат дом и приятелска социална среда, имат възможност да разработват проекти за работа, както и постигане на съгласие по въпроса за настаняването.</p>
<p>Кратко описание на поректа</p>	<p>Villaggio Varona е селище, което се управлява от</p>

	<p>благотворителна фондация. За околните зони се грижи собственикът, а местни НПО се занимават с текущо предоставяне на услуги в рамките на селището. В допълнение къщите се предлагат на по-ниски наеми, в селището има и нискотарифен хостел за студенти и млади работници, предоставя се комплект от услуги за обществено благополучие, има свободен достъп до града и обществен парк.</p> <p>Доброволнически и асоциации - кооперативи, заангажирани с предоставянето на различни услуги за тези хора и техните семейства подпомагат създаването на мрежа, която да подпомогне различни аспекти от техния живот. Благотворителната фондация координира различни дейност, вкл. настаняване в апартаментите, като ползва за основание договорите, подписани от кметството на Милано. Селището по принцип не се облагодетелства от публични ресурси, както за строителството, така и за поддръжката си: то е икономическо самоиздържащо се.</p>
<p>Описание на поректа</p>	<p>Настанените фамилии биват подпомогнати в управлението на имотите от другите семейства в селцето. Възрастните хора, децата и хора, с физически увреждания получават определени услуги, с цел по-доброто оползотворяване на наличните ресурси на територията.</p>
<p>Дейности</p>	<p>Ориентация и съпровождане в рамките на системата от публични и териториални услуги веднага след формалното постигане на статут „обитател”. Около десетина от семействата, живеещи в апартаментите намират работа вътре в самото селище и техните ежедневни контакти увеличават ефективността на подкрепящата работа, извършена от доброволци.</p>
<p>Резултати</p>	<p>The Villaggio Varona' приютява около 500 човека, 80 семейства имат редовен договор за наем и могат да разчитат на системата за териториална подкрепа при необходимост. Развитието на селището не е ексклузивно насочено към хората в затруднение; селището се приема като ресурс и възможност за всички, които живеят в квартала и представлява днес едно от социалните и културните референтни точки за южната зона на Милано.</p>